

MTÜ Eesti Filmi Andmebaas

Eesti rahvusfilmograafia (filmide elektrooniline andmebaas)

Algatusprojekt

Koostajad:

Reet Sokmann (F-Seitse)

Hagi Šein (TLÜ BFM)

Jaanus Loitmaa (TPI IT magistrant)

Lagle Zoba (TÜ õigusteaduste magistrant)

Tallinn, juuni 2008

Sisukord

1. Lähteülesanne ja selle areng: lugu, visioon, eesmärgipüstitus	3
2. Ülevaade olemasolevatest andmebaasidest	5
2.1 Eesti Filmiarhiiv (Filmiarhiiv)	5
2.2 Eesti Rahvusringhäälingu arhiiv (ERR)	6
2.3 Eesti Filmi Sihtasutus (EFSA)	7
2.4 Tallinnfilm (TF)	8
2.5 F-Seitse OÜ (F7)	8
2.6 Muud filmiinfo allikad	8
2.7 Kokkuvõtte olemasoleva filmiinfo uuringust ja seotud probleemidest	9
2.8 Olemasolevate andmebaaside koondtabel, filmid aastatest 1912-2007	10
3. Kavandatava andmebaasi sisulised parameetrid: esialgne visioon	11
3.1 Tunnusteeruumi struktuurist	11
3.2 Kooskõla filmiinfo andmebaasidega mujal maailmas	12
3.3 Filmide kataloogimise standardid	13
4. Ülevaade andmebaasi loomise ja kasutamise seotud õiguslikest küsimustest	15
4.1 Autoriõigused ja autoriõigusega kaasnevad õigused	15
4.2 Isikuandmete kaitse	18
5. Andmebaasi infotehnoloogiline visioon	19
5.1 Infosüsteemi funktsionaalsed nõuded (rollide vaade)	19
5.2 Andmesisestaja	20
5.3 Toimetaja	22
5.4 Haldur	24
5.5 Klienditeenindaja	26
5.6 Tavakasutaja	28
5.7 Muud nõuded	29
6. Andmebaasi koostamise korraldus: etapid ja võimalik ajakava	31
6.1 Koostööpartnerid, seotud ja huvitatud osapooled	31
6.2 Ühiste kavatsuste kokkuleppe kooskõlastatud tekst	31
6.3 EFA sünergia	34
6.4 Projekti juhtimine ja töökorraldus	34
6.5 Tööjõuvajadus	34
6.6 Andmebaasi loomise etapid	35
7. Projekti finantseerimine ja eelarve	36

1. Lähteülesanne ja selle areng: lugu, visioon, eesmärgipüstitus

Eesti rahvusfilmograafia koostamise mõtte algatas **EESTI FILM 100**. Tõdeti, et varsti ligi sada aastat ajalugu ja kultuuri talletanud filmipärandi ja Eesti filmiloomingu kohta puudub seni ülevaatlik infokandja. Lisaks vaieldamatule kultuuriväärtusele peaks selline teatmeteos pakkuma huvi ajaloolastele, filmiuurijatele, filmiüliõpilastele ja filmihuvilistele. Mida aeg edasi, seda keerulisem oleks taastada Eesti filmilugu.

Nii otsustatigi algatada **Eesti rahvusfilmograafia** koostamine, eesmärgiks koondada ühte teosesse olulisem informatsioon kõigist Eestis alates 1912. aastast tehtud filmidest. 2007 aasta hilissügisel loodi sel eesmärgil **MTÜ Eesti Filmi Andmebaas** (edaspidi MTÜ EFA), mida asusid juhtima F-Seitse filmiprodutsent Reet Sokmann projektijuhi ja Tallinna Ülikooli meediaprofessor Hagi Šein peatoimetajana.

Praktilise ettevalmistustöö käigus esialgne idee laienes ja teiseses. Leiti, et trükise asemel oleks otstarbekam luua **Eesti filmi elektrooniline andmebaas (EFA)**, mis võimaldaks mitmekesiseid väljundeid erinevates meediumites. Esmajoones oleks andmebaasil atraktiivne ja interaktiivne avalikkusele kättesaadav **veebiväljund** ning professionaalseid ja arhivaarseid vajadusi rahuldav **elektrooniline kataloog**. Selle kõrval saaks aga andmekogu edaspidi kasutada ka eriotstarbeliste **publikatsioonide**, teaduslike-, õppe- ja laiatarbeväljaannete koostamiseks (valikfilmograafiad, filmileksikonid, bibliograafiad, personaaliad, antoloogiad) nii elektroonilistel (veeb, CD, DVD) kui paberandjatel.

MTÜ EFA testis muutunud lähteideed, Eesti filmi elektroonilise interaktiivse andmebaasi loomise kavatsust pea kõigi seotud võtmeinstitutsioonide ja organisatsioonidega (Eesti Filmiarhiiv, Eesti Rahvusringhääling, Kultuuriministeerium, Eesti Filmi Sihtasutus, Eesti Kultuurkapital, Balti Filmi- ja Meediakool, Eesti Kinoliit, Eesti Animatsiooni Liit, Eesti Filmitootjate Liit, Eesti Filmajakirjanike Ühing, Rahvusraamatukogu, AS Tallinnfilm ja Eesti Film 100) ning leidis kõikjalt poolehoidu ja toetust töömahukale ent kõigi hinnangul kaalukale ideele.

Pärast lähteidee täpsustamist 2007.aasta detsembris seadis MTÜ EFA eesmärgiks koostada järgneva poolaasta jooksul (2008. aasta mai lõpuks-juuni alguseks) **andmebaasi algatusprojekt**. Selleks nähti ette järgmised tegevused ja uurimisülesanded:

- Seotud institutsioonide vajaduste täpsem tundmaõppimine ja EFA loomise alusdokumendi - ühiste kavatsuse kokkuleppe koostamine ja läbiarutamine
- Ülevaate koostamine Eestis olemasolevatest filmi andmebaasidest
- Eesti raamatukogude võrgu (ELNET) elektroonilise bibliograafia (ESTER) koostamise kogemuse tundmaõppimine
- Filmide kataloogimise rahvusvahelise kogemuse, põhimõtete ja praktika tundmaõppimine
- Edasise tegevuse organisatsioonilise vormi visiooni koostamine
- EFA kataloogiseerimise põhimõtete, tunnuste, märksõnastiku ja kodeerimisjuhendi esialge visiooni koostamine
- EFA loomisega seotud juriidiliste (autoriõiguse) küsimuste tundmaõppimine
- EFA infotehnoloogilise lahenduse visiooni koostamine
- EFA loomisega seotud töökorralduse ja tööjõuvajaduse analüüs
- EFA professionaalne e-väljundi parameetrite analüüs
- EFA avalikkusele mõeldud e-väljundi (veebi) funktsionaalne ja sisuline analüüs
- Projekti maksumuse ja finantseerimisvõimaluste väljaselgitamine

Käesolevas algatusprojektis käsitlemegi Eesti Filmi Andmebaasi loomisega seotud küsimusi, pöörates tähelepanu eespool esitatud aspektidele.

Nagu öeldud on EFA projekti eesmärgiks **koguda kokku** kogu kättesaadav **Eesti filmograafiline informatsioon, talletada ja säilitada** see ühtses kvaliteetses **elektroonilises andmebaasis** ning teha **filmiinfo kättesaadavaks** nii professionaalsele kui laiemale avalikkusele, et säilitada Eesti filmipärandit ning populariseerida filmi- ja kinokunsti. Tahame veenda otsustajaid, et antud eesmärgi realiseerimiseks vahendite eraldamine on põhjendatud ja otstarbekas ning teenib kõrgemaid kultuurieesmärke. Oleme kantud ideest, et kultuur saab õitseda siis, kui tal on alles mälu ja tagatud järjepidevus.

2. Ülevaade olemasolevatest andmebaasidest

Toome siinkohal lühiülevaate Eestis olemasolevatest filmi andmebaasidest ja muudest filmide bibliograafilise informatsiooni allikatest ning andmebaasides kasutatavatest filmide kataloogimistunnustest.

2.1 EESTI FILMIARHIIV (Filmiarhiiv)

Arhiivis on filmid alates 1912. aastast. Nõukogude aeg kuni 1985(9) arhiveeritud süstemaatiliselt, enne ja pärast seda lünkadega. Nõukogude perioodil loodud eesti mängufilmide ja animafilmi originaalid on Moskvas Gosfilmofondi hoidlates. Filmiarhiivi nimistusse on kantud **6018** filmi, ligi **2000** filmi on nimistusse kandmata ja asuvad nn kirjeldamata filmide registris, lisaks on veel teadmata arv filme nn saabunud filmide registris. Seega on filmiarhiivis üle 8000 filmi: 559 mängu- ja animafilmi (141 mängufilmi on kirjeldatud ka Õie Orava raamatus 1947-91 ja Tallinnfilmi andmebaasis), 400 telefilmi (info kordub ETV kataloogis), 603 reklaamfilmi, 319 õppefilmi, 942 dokumentaalfilmi, 2889 kroonikat, 209 amatöörfilmi ja 97 filmi sisestatud viimasel ajal. Osaliselt info dubleeritud ka teistes andmebaasides. Andmekandjad:

Filmiarhiiv: filmi pabertoimik. Sisaldab kõige rohkem infot. Montaažlehed, filmide vastuvõtmisaktid, filmi annotatsioonid, tehnilised andmed, toimetuskolleegiumide protokollid jne.

Filmiarhiiv: tehniline kaart. Kirjeldab filmi füüsilist olukorda.

Filmiarhiiv: veeb. Mõeldud arhiivi kasutajatele, sisaldab otsingusüsteemi. Avalik vaade koosneb infost mis pärineb Filminimistust (v.a. tehniline info) ja Filmi annotatsioonidest. Avalik vaade sisaldab järgmist infot:

Pealkiri	Kestus	Kasutusformaat
Filmiliik	Tootja	Autorid (rez, operaator)
Keel	Aasta	Fondi nr
Algus	Variant (näiteks m/v, tumm)	Arhivaal nr
Lõpp	Formaat (nimistus: laius)	Juurdepääsupiirang
	Osade arv	

Filmiarhiiv: filminimistu. Koostatud Exeli tabelina. Kategooriad:

Pealkiri	Tootja	Autorid
Filmiliik	Aasta	Fond
Keel	Variant	Arhiivi saabunud
Algus	Formaat	Üleandja
Lõpp	Osade arv	
Kestus	Kasutusformaat	

Lisaks on nimistus tehniline info: info algmaterjalide kohta: negatiiv, magnetheli, vahepositiiv, kontranegeatiiv, positiiv; metraaž ja osade arv (filmilindil toodetud filmide pikkus ainult meetrites); variandid: uus Beta, VHS, DVD, teised; märkused.

Filmiarhiiv: filmiannotatsioonid. Andmed on kogunud Filmiarhiivi annoteerijad vastavalt küsimustikule. Kõiki välju pole täidetud. Kategooriad:

Arhiiv	Formaat	Kunstnik-lavastaja
Nimetus	Süsteem	Direktor
Kasutusnumber	värvus	Annotatsioon
Ringv.nr	Heli	Isikud
Ringv.palu	Metraaž	Teemad
Aasta	Kestvus	Asutused
Ppiirdatumid	Režissöör	Kohad
Esilinastus	Stsenarist	Lisad
Produtsent	Operaator	Annoteerija
Juurdepääs	Helioperaator	Kuupäev
Tootjafirma	Helilooja	

Filmiarhiiv: kirjeldamata filmide register. Umbes 2000 filmi. Kategooriad: Pealkiri, Zanr, Aasta

Filmiarhiiv: vastuvõtmata filmid. Filmid, mis ei ole veel registreeritud, kuid on juba arhiivis. Sisaldab saabumise registri infot.

Filmiarhiiv: Eesti kultuurfilmi kataloog. Ilmunud trükist mais 2008, kogu info ka arvutifailides.

2.2 EESTI RAHVUSRINGHÄÄLINGU ARHIIV (ERR)

ERR filmiarhiivis on filmid alates 1957.aastast. Arvele on võetud kõik filmid, nende hulgas ka säilitamisele määratud **arhiivimaterjalid** (tööpilt + magnetheli). Sealhulgas: mängufilme 122, dokumentaalfilme 498, lastefilme 22, muusikafilme 219, olukirjeldusi 149, animafilme 4. Neist 400 ka kajastub ka Filmiarhiivi nimistus ja 87 F7 kogumikus „Eesti Film 1991-1999”. Andmekandjad:

ERR: filmide nimistu. Exeli tabelis. Kategooriad:

Pealkiri	Osade arv
Režissöör	Koopiate arv
Liik	Märkused
Esmalinastuse kuupäev	montaažlehe number (m/l asuvad Riigiarhiivis ja ERR paberarhiivis)
EK (eestikeelne)	Lisaks toodangu indeksid, filmi originaali fondinumber, positiivkoopia fondinumber jm tehniline info
VK (venekeelne)	
Aasta (valmimisaasta)	
EFA (filmimaterjalid EFA-is)	
Kandja formaat	
Pikkus	

ERR: telefilmide filmograafia. WORDis, sisuline info lisaks Exeli tabelites olevale. Kategooriad:

Pealkiri	Kandja formaat
Režissöör	Osade arv
Stsenarist	Pikkus
Operaator	Esmaesituse kuupäev
Helirežissöör	Eetrikooopia (Beta SP number)
Kunstnik	Vaatekooopia (VHS number)
Monteerija	Valmimisaasta
Tootmisjuht	Sünopsis
Toimetaja	Osatäitjad (mängufilmis)
Tootja	Bibliograafia (autor, artikli pealkiri, väljaanne, ilmumise aeg)
Keel	

ERR: paberarhiiv. „Eesti Telefilm” filmikaustad, montaažlehed, ETV info kaastootjate, muusikaõiguste jm õiguste kohta, teave õigusosakonnast, ERR paberarhiivist ja Riigiarhiivist. Trükised: „Eesti Telefilm” perioodiline info.

2.3 EESTI FILMI SIHTASUTUS (EFSA)

EFSA: andmebaasid. Andmebaasid on Exeli tabelis, filme alates aastast 1991. aastast, sisaldab nii EFSA toetatud filme kui ka muud. Erinevad tabelid, kokku elementaarinfot 954 filmi kohta (pealkiri kahes keeles, tootja, esilinastus, režissöör, produtsent)

EFSA: veeb. Info aastast 2001. aastast, kuid suurte lünkadega. kategooriad:

Filmi pealkiri	Kostüümikunstnik
Originaalpealkiri	Monteerija
Stsenarist	Produtsent
Režissöör	Filmitootmisettevõtja
Operaator	Kestus
Heli	Esituskoopia ja –formaad
Kunstnik	Kodulehekül
Helilooja	Esilinastus
Peaosatäitjad	

EFSA: tootjate aruanded. Info alates 1997.aastast, Exeli tabelis, andmed ebauhtlased, vajavad kindlasti kontrollimist. Kategooriad:

Valmis filmi tehniline andmestik
 DVD-koopia
 Filmiprojekti tutvustavaid reklaamimaterjalid (flaierid, voldikud, plakatid, kataloogid jms)
 Sisu eesti- ja ingliskeelsed lühikokkuvõtted
 Ilmunud ajakirjanduslikud tekstid
 Filmi valmimist kajastav video, heliplaadid jms
 Filmifotod ja režissööri portree
 Dialoogilehed, tiitrite ja subtiitrite tekstid
 Muusikalehed
 Filmis kasutatud arhiivimaterjalide, filmikatkendite, fotode, kunstiteoste reproduktsioonide loetelu koos kasutamiseõigust tõendavate dokumentide koopiatega.

EFSA: Aastaraamat 2000-2006. Sisaldab filmiinfot ligi 550 filmi kohta, kõige tõesemad on korrektuurijärgsed PDF failid pärast, kohati vajab ülekontrollimist.

EFSA: Eesti Filmiregister. Esimene sissekanne on “Võrumaa vaated” aastast 1912. Seisuga juuni 2008 on selles registreis kirjas 1631 filmi, mida pole EFSA toetanud, kuid mille kohta on infot kogutud. Registrit peetakse Microsoft Accessis. Kategooriad:

Originaalpealkiri	Helilooja
Esilinastuse kuupäev ja koht	Helirežissöör
Liik	Tootmisjuht
Keel	Toimetaja
Stuudio	Näitlejad
Kaastootja	Animaatorid
Produtsent	Toetaja
Režissöör	Pikkus
Stsenarist	Formaad
Operaator	Lühike sünopsis
Kunstnik	

2.4. TALLINFILM (TF)

Kõik Tallinnfilmis toodetud filmid on hoiul Filmiarhiivis, info peamiselt sama, kohati mõningaid erinevusi. Filmid aastast 1941. Tallinnfilmi andmebaasis on kirjeldatud 2838 filmi. Osaliselt pärineb info Õie Orava raamatust ja F-Seitse publitseeritud kogumikust. Andekandjad:

TF: veeb. Kategooriad:

Pealkiri	Helilooja	Operaator
Valmimisaasta	Kestus	Osades
Kirjeldus	Kunstnik	Režissöör
Esituskoopia ja –formaadid	Levitaja	Stsenarist

TF: fotode negatiivid. Tallinnfilmil on suur kogu filmide fotode negatiive, mis on plaanis veel sellel aastal digiteerida. Samuti tasub uurida Tanja Putniku ja teiste tegijate fotoarhiive.

2.5 F-SEITSE OÜ kogumik “EESTI FILM 1991-1999” (F7)

Raamatus on andmed **290** filmi kohta (andmebaasis on andmed lisaks veel 66 filmi kohta, mis jäid aastaraamatust välja), seega andmed kokku **356 filmi kohta**. Aastaraamatus on: dokumentaalfilme 189, joonisfilme 21, lühifilme 21, mängufilme 25, nukufilme 21, üliõpilasfilme (diplomitööd) 13. Filmid on toodetud 51 tootjafirma poolt sh ka **Eesti Telefilmis** (87 filmi neist koostöös, 2 mängufilmi, 4 lühimängufilmi, 9 tudengifilmi ja 25 dokumentaalfilmi ning omatoodanguna 2 lühimängufilmi, 45 dokumentaalfilmi). Sama info on ka ERR andmebaasis, ja Tallinnfilmi filmide kohta osaliselt ka EFSA ja Tallinnfilmi andmebaasis, koostöös Tallinnfilmiga on valminud 4 mängufilmi ja 1 lühimängufilm ja 5 mängufilmi Tallinnfilmi koostöös erastuudiotega vm ja 1 lühimängufilm koostöös, 7 joonisfilmi ja 4 joonisfilmi koostöös ja 11 nukufilmi, 23 dokumentaalfilmi ja 2 koostöös). Andmekandjad:

F7: andmebaas. WORD dokumentides (aastate kaupa kataloogis, iga film eraldi dokument), PDF failid ja raamat. Vajab kontrollimist ja uuendamist, osa infot pole kogutud. Kategooriad:

Pealkiri	Preemiad	Animaatorid
Valmimisaasta	Režissöör	Monteerija
Esmaesitus	Stsenarist	Heli
Pikkus min	Algupärandi ainetel	Produtsent
Värviline/must-valge	Operaator	Tootja
Formaadid 35mm	Muusika originaal	Näitlejad
Ekraani formaadid 1.1,66	Kunstnik	Sünopsis
Festivalid	Kostüüm	

F7: fotoarhiiv. Elektroonilised fotod, mida kasutati kogumikus, lisaks osaliselt ka fotodena paberil.

2.6 Muud filmiinfo allikad

- **Eesti rahvusbibliograafia kataloogid ESTER ja ISE.** ELNET on Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium. Mittetulunduslik ühendus on loodud raamatukogude avalike huvide ühiseks teostamiseks ja koondab 2008. aasta maikuu seisuga 12 Eesti raamatukogu. Raamatukogud haldavad integreeritud raamatukogusüsteemil INNOPAC baseeruvat ühiskataloogi ESTER, mis sisaldab andmeid peamiselt raamatute, ajakirjade ja ajalehtede kohta, mis muuhulgas sisaldab **informatsiooni ka enamiku filmidega seotud publikatsioonide kohta**. ISE on ESTERI ajaleheartiklite elektronkataloog.

- **Õie Orava raamat Tallinnfilmist**, mis sisaldab andmeid aastatel 1947-1991 loodud 141 mängufilmi kohta. Osaliselt on andmed kantud ka TF andmebaasi.
- **Chris Robinsoni raamat animafilmist**
- **Eesti perioodiliste väljaannete** elektroonilised andmebaasid alates 1995st aastast
- **Kinoliidu loomingulised kaardid**. Venekeelsed Kinoliidu liikmete loomingulised kaardid, kus kirjas filmograafiad. Osaliselt täiendatakse ka praegu.
- Tootjafirmade dokumentatsioon ja arhiivid (Joonisfilm, Nukufilm jt)
- Eesti Rahva Muuseum
- Balti Filmi- ja Meediakool
- Väliseesti kogud

2.7 Kokkuvõtte olemasoleva filmiinfo uuringust ja seotud probleemidest

- Aastatel 1912-2007 on Eestis toodetud üle 10 000 filmi.
- Hetkel on olemas minimaalne info ligi 8 000 filmi kohta.
- Filmiarhiivis peaks olema arvel kõik kuni 1985.aastani toodetud filmid, edasine vajab kontrollimist.
- Ligi 2000 Filmiarhiivis säilitatava filmi kohta on andmed puudulikud või puuduvad, filmid on veel arvele võtmata, lisaks on veel filme, mis on ainult saanud filmide registris. See kõik korrastub lähiaastatel.
- Puudulik on info ka aastatel 1985(9)-1991 loodud filmide kohta, sest Tallinnfilmil oli kohustus toodang üle anda 5 aastat pärast lõpetamist.
- Puudulik on info 1991-1997 loodud filmide kohta tootjafirmade tekkimise algaastatest, mil tootmist toetati põhiliselt Kultuuriministeeriumi kaudu ja erakapitalist (EFSA alustas 1997. aastal)
- Kõige halvem on olukord praegu, filmid ja filmiinfo on erinevates stuudiotest laiali, mitmeid stuudioid pole enam olemaski, samuti filme. Filmide lõpetamise infot pole süstemaatiliselt ja korralikult kogutud, samuti on suur osa filme arhiivi üle andmata. Tootjad, Filmiarhiiv ja EFSA peaks tegema selleks koostööd, kehtestama ühtse protseduuri ja vormi valmis filmi üleandmiseks arhiivi. EFSA võiks kaaluda karmimaid nõudeid filmi säilitamiseks, andes osa raha tootjale alles pärast seda kui nõuetekohased materjalid on filmiarhiivi üle antud. Dokumentaalfilmide puhul ei peaks see periood olema viis aastat.
- Filmiiinfot hoitakse erinevates andmekogudes, filmide kirjeldamiseks puudub ühtne süsteem, tunnustekogud ei vasta rahvusvahelistele standarditele, filmiinfo kogumisel kasutatud erinevaid meetodikaid.
- Eesti filmiinfo on hajutatud, ebatäielik, ei täida hästi võimalikke professionaalseid, hariduslikke kultuurieesmärke.
- Avalikkusele avatud infokogud on minimaalsed ja lünklikud ega ole avalikkusele piisavalt kättesaadavad.
- Kogu filmiinfo vajab kontrollimist algallikatest s.o. filmilt, paberandjalt, failidest.
- EFA loomisel on osa olemasolevast andmestikust küll ülekantav loodavasse andmebaasi, ent suurem osa tuleb ühtsesse andmebaasi uuest sisestada.

2.8 Olemasolevate andmebaaside koondtabel, filmid aastatest 1912-2007

Žanr	Filmiarhiiv al. 1912	EER al. 1957	F7 1991-1999	EFSA raamat 2000-2006 ja info alatest 1912	TF al. 1941
Mängufilme	559 sh.anima	122	25		116
Animafilme		4			
Joonisfilme			21		66
Nukufilme			21		128
Dokumentaalfilme	942	498	189		507
Kroonika	2889				1578
Lastefilme		22			
Lühifilme			21		28
Muusikafilme		219			
Olukirjeldusfilme		149			
Reklaamfilme	603				
Tudengifilme			13		
Õppefilme/Pop.tead	319				415
Amatöörfilme	209				
Arhiveeritud	497		66	1631	
Arhiveerimata	2000				
Raamatus				550	
KOKKU	8018	1014	356	2181	2838

3. Kavandatava andmebaasi sisulised parameetrid: esialgne visioon

3.1. Tunnusteruumi struktuurist

Filmide kirjeldamiseks on erialaselt välja töötatud mitmeid häid süsteeme ja märksõnastikke, millest Eestis eeskujuga võtta. Iga filmi digiandmestik peaks olema võimalikult täielik ning sisaldama andmeid filmi sisu, žanri, autorite, osatäitjate, võttegrupi, tootjate, tehniliste parameetrite, võttekohtade, autoriõiguste ja levitajate kohta, samuti filmi bibliograafiat, viiteid filmi ja tegijate kohta ilmunud arvustustest, artiklitest ja raamatutest, võimalusel digiteeritud filmikaadreid, filmide stsenaariume, promoklippe, treilereid ja muud huvitavat. Filmide sisu kodeerimine peaks võimaldama rakendada andmebaasis otsingut isikute, kohtade, objektide, aja või sündmuste põhised. Peamine on, et andmebaas oleks ühtne, usaldusväärne ja tagaks edaspidi veebis ligipääsu kõigile huvilistele.

Käesolevas töös on filmiinfona vaadeldud kogu olulist informatsiooni, millega saab filmi kirjeldada, sh nii filmograafilised andmed nagu pealkiri, kirjeldus, žanr, osatäitjad, kui ka info filmi säilitamise meediumi, arhiveerimise asukohtade ja muu asjassepuutuva kohta. Filmiinfona ei ole töös käsitletud filmi ennast, st audiovisuaalset taasesitatavat teost, mille digitaliseerimine on samuti Eestis päevakorral (töö teemaks oleva lahenduse skoobist jääb see esialgu siiski välja, aga kindlasti tuleks digitaliseeritud teos hiljem siduda loodava filmiinfo andmebaasiga, vähemalt selle vajadusega tuleb kohe arvestada).

EFA tunnusteruumi põhimõtete, struktuuri, märksõnastiku, terminoloogia ja definitsioonide väljatöötamine on esimene ülesanne, mida projekti põhiosa käivitudes lahendada hakkame. Küll aga võime siinkohal esitada esialgse visiooni EFA **tunnusteruumi struktuurist**, mis sisaldab nelja tunnustegrupi (vt joonis 1):

Joonis 1. EFA tunnusteruumi struktuurivisand

<p style="text-align: center;">Normatiiv- bibliograafiline</p> <p>Pealkiri Autorid Osatäitjad Tootja, levitaja Autoriõigused Füüsiline kirjeldus</p>	<p style="text-align: center;">Normatiiv-filmograafiline</p> <p>Žanr Käsikiri Stsenaarium Onliner, Storyboard, Treatment Sisukokkuvõte Tegijate-osatäitjate elulood Kaasnevad publikatsioonid, bibliograafia</p>
<p style="text-align: center;">Märksõnapõhine sisukirjeldus (tekst ja pilt)</p> <p>Aeg Koht Sündmus Institutsioon, asutus Inimesed Valdkond, teema</p>	<p style="text-align: center;">Visuaalid</p> <p>Fotod Kaadrid filmist Klipid Treilerid Reklaamid</p>

Lisaks juba olemasolevale filmiinfole, mida tuleb kontrollida, täiendada ja paljude filmide puhul uuesti algallikatest hankida, toob eelpool esitatud andmebaasi arhitektuur kaasa suure hulga täiendava informatsiooni hankimise andmebaasi ja selle veebiväljundite komplekteerimiseks. Neist peamised on:

a) normatiivse kataloogimise protsessis - lisainformatsiooni hankimine ja sisestamine: filmimaterjalide ja käsikirjade koopiad, tegijate elulood, raamatud, artiklid, bibliograafia jm. ELNETIga koostöös tuleb luua link ESTERI ja ISEga filmiinfo andmebaasidega ning perioodiliste väljaannete elektrooniliste arhiividega.

b) filmide sisu kirjeldava märksõnastiku loomine - filmide kirjeldamine sisukategooriate alusel: aeg, koht, sündmus, institutsioonid (asutused), inimesed, valdkonnad. Võimaldab filmide sisu märksõnapõhist otsingut;

c) pildiinformatsiooni hankimine, digiteerimine ja andmebaasiga sidumine – heli ja videonäidete otsimine, hankimine ja valimine: fotod, kaadrid (lühiepisoodid) filmist, klipid, trailerid, reklaamid jm.

3.2 Kooskõla filmiinfo andmebaasidega mujal maailmas

Eesti filmograafilise andmebaasi loomisel tuleb kindlasti arvestada asjaoluga, et meie süsteemi ülesehitus juhenduks Euroopa ja maailma juhtivate filmiarhiivorganisatsioonide poolt aktsepteeritud ja rakendatud **rahvusvaheliste põhimõtetega** ning võimaldaks **filmiinfo vahetust** erinevate riikide filmiarhiivide vahel. EFA metodoloogiline alus, sisu ja funktsionaalsus peaks neid tingimusi ja nõudeid arvestama ning rahuldama juba oma loomise algstaadiumis.

Rahvusvaheline Filmiarhiivide Liit (<http://www.fiafnet.org/>)

Rahvusvaheline Filmiarhiivide Liit (*Fédération Internationale des Archives du Film* - FIAF) liidab organisatsioone, mis tegelevad filmide kui kultuurilise ja ajaloolise väärtusega dokumentide säilitamisega. FIAF on asutatud 1938. aastal Pariisis ja selle raames teevad koostööd paljud maailma filmiarhiivid. Organisatsiooni liikmeteks on üle 120 arhiivi rohkem kui 65-st riigist, **2008.aasta maist ka Eesti Filmiarhiiv**. Liitumine oli oluline seetõttu, et organisatsioon kehtestab oma liikmetele **ühtsed filmide kataloogimise reeglid** ja nende olemasolu korral saavad filmiarhiivid infot märksa kergemini vahetada, sh digitaalseid kanaleid pidi.

Internet Movie Database, (IMDB, <http://www.imdb.com>)

Internet Movie Database on internetiandmebaas, mis sisaldab kogu maailma filmidega seotud informatsiooni, sh nii näitlejate, telesaadete, tootjaorganisatsioonide kui ka arvutimängude ja väga palju muu kohta. IMDB alustas tegevust internetis 1990. aastal ja 1998. aastal ostis ettevõtte Amazon.com. Tänapäevaks on tegemist maailma suurima filmitemaalise internetikeskkonnaga ja kõige põhjalikuma filmiinfo andmekoguga. IMDB kasutamine on tavakülastajale tasuta, keskkonnal on 57 miljonit külastajat (sh 17 miljonit registreerunud kasutajat 10.10.2007 seisuga.). Paljudel juhtudel sisaldab filmiinfo pealkirjale ja tavapärasele sisukirjeldusele lisaks põhjalikku infot näitlejate, tootjate ja levitajate, tsitaate, artiklite bibliograafiat, auhindade, filmiülevaadete, filmimise asukohta, filmiga seotud veebilinkide jm kohta.

Projekt MIDAS, Filmarchives Online (<http://www.filmarchives-online.eu/>)

Filmarchives Online on tasuta infokataloog, mille abil saab filmiinfot otsida mitmetest Euroopa filmiinfo kataloogidest. Keskkond on mitmekeelne ja võimaldab vaadata nii filmograafilisi andmeid kui ka infot filmide asukoha, haldaja kontaktandmete ja ligipääsuvõimaluste kohta. Andmebaas keskendub mittelavastuslikule materjalile, st dokumentaal- ja õppefilmidele, uudis-, reklaam-, teaduslikele-, eksperimentaalsetele-, tööstuslikele- ja spordifilmidele ning ka animafilmidele.

Internetikeskkond on Euroopa Komisjoni MEDIA Plus programmi projekti MIDAS (*Moving Image Database for Access and Re-use of European Film Collections*) tulemus. MIDAS Projekti juhivad Saksa

Filmiinstituut (*Deutsches Filminstitut*) ja sellega on seotud 18 institutsiooni 12st Euroopa riigist (Filmarchives Online 2008). Eesti 2008. aasta maikuu seisuga selles projektis ei osale (Baltimaadest osaleb Leedu Riiklik Keskarhiiv).

MIDAS projekti eesmärgiks (MIDAS Project 2006) on leida lahendus Euroopa filmide (nii kommerts- kui ka kultuurilistel eesmärkidel) levitamise peamisele probleemile – info liikumise aeglusele, mis on tingitud keerulisest, paljude osapooltega ja aeganõudvast filmide asukoha kindlakstegemise protsessist, samuti autoriõiguste selgitamise keerulisusest.

Projekti eesmärgiks on luua sobiv tehniline lahendus erinevate Euroopa filmiarhiivide arhiivimaterjalide otsimiseks ja ligipääsuks, et seda probleemi lahendada. Otsing ja andmete vaatamine on tsentraliseeritud, samuti püütakse ületada keelebarjääre. Otsingutulemuste abil saab infot filmimaterjalide olemasolu, asukohta, kontaktandmete ja autoriõiguste kohta.

Projekti alustati 2006. aastal pilootprojektina, mille eesmärgiks on tõestada, et selline informatsioonivahetus on võimalik. Reaalseks tulemuseks on Filmarchives-online.eu internetikeskkond, kuhu kõigi 18 MIDAS projektis osaleva filmiarhiivi kollektsioonid tehakse kättesaadavaks oodatult 2008. aasta juuliks.

Süsteemi loomise aluseks on võetud eeldus, et ühtset, tsentraalset, kõiki andmeid sisaldavat andmebaasi oleks pea võimatu luua, kuna see oleks liialt keeruline ja kallis. Seega valiti ühiseks platvormiks erinevate andmekogude vahel „veebivärv“, mis otsib infot paljudest erinevatest projektiga ühinenud andmekogudest ning kehtestab selleks ühtse andmevahetusstandardi. Pikemaajalise visioonina oodatakse, et MIDAS ühendab kolm aastat pärast projekti lõppemist, 2011. aastal vähemalt 80% Euroopa avalike filmiarhiivide informatsiooni ühtsesse otsingusüsteemi. Projektiga julgustatakse liituma ka eraarhiive. Tulenevalt projekti ambitsioonikast eesmärgist ja juba saavutatud tulemustest on Eestil igati mõttekas kaaluda selle projektiga ühinemist, sh võtta aluseks projekti raames väljatöötatud tehnilisi lahendusi. MIDAS projekti raames on välja töötatud andmevahetusprotokoll, mida peame kindlasti silmas pidada ka EFA loomisel.

European-Films.net (<http://www.european-films.net/>)

European-Films.net on eraomanduses olev veebilehekül, mis sisaldab informatsiooni Euroopas toodetud populaarsemate filmide kohta. Internetikeskkond pakub uudiseid ja ülevaateid ning missioonina on toodud välja soov tõsta filmipubliku teadmisi Euroopa filmide kohta.

Soome filmiinfo andmebaas ELONET (<http://www.elonet.fi/>)

ELONET on väga mahukas Soome Rahvusliku Audiovisuaalarhiivi (*Kansallinen Audiovisuaalinen Arkisto*) ja Riikliku Filmiklassifitseerimise Nõukogu (*Valtion Elokuvatarkastamo*) andmebaas, mis sisaldab eelkõige Soome, aga ka muu maailma filmiinfot. Filmiinfot täiendatakse pidevalt (ja andmebaas sisaldab infot ka mõnede Eesti filmide kohta). 2008. aasta mai alguse seisuga on andmebaasis kirjed üle 165 000 filmi, 232 000 isiku ja 148 000 institutsiooni kohta.

3.3 Filmide kataloogimise standardid

Maailmas on rakendatud mitmeid filmide kataloogimise standardeid. Erinevalt bibliograafilisest informatsioonist pole standardiseerimisorganisatsioonide filmograafilise informatsiooni vahetamisele pööranud seni kuigi suurt tähelepanu. Viidata võiks siiski **FIAF kataloogimise reeglistikule**, mis põhineb **mitte-trükiväljaannete rahvusvahelisele standardile** (International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials (ISBD (NBM))). Digitaalse infovahetuse jaoks on standardeid spetsifitseeritud digiformaadis filmide jaoks. Analooškandjal filmioriginaalide arhiveerimise jaoks ühtne standard seni puudub.

Euroopa audiovisuaalse pärandi säilitamine on mitme Euroopa Liidu poolt toetatava projekti eesmärgiks. Saksa Filmiinstituudi poolt hallatav internetikeskkond www.filmstandards.org (*Metadata Standardization for Cinematographic Works*) koondab kahe selle valdkonna olulise projekti töötulemusi:

- CEN.BT TF 179 – Euroopa Standardiseerimiskomisjoni töögrupp kinematograafiliste materjalide identifitseerimist võimaldavate standardsete metaandmete spetsifitseerimiseks;
- MIDAS – projekt, mille eesmärgiks on lihtsustada aeganõudvat ja kallist filmiarhiivimaterjalide asukoha otsimise protsessi ja autoriõiguste omanike tuvastamist.

FIAF-i Kataloogimise ja Dokumenteerimise Komisjoni eesmärgiks on parandada infovahetust, kogemusi ja teadmisi FIAF liikmete ning ka teiste filmide kataloogimise valdkonnaga seotud institutsioonide vahel. Eesti liikmesus FIAFis eeldab, et loodav EFA omaks FIAF kataloogimise reeglitele vastavat väljundit, mis tagab filmiinfo vahetamist kõigi FIAF liikmete vahel.

Töötades välja oma originaalselt filmiinformatsiooni kogumise kataloogi ja tunnuseid oleme teadvustanud ja püüame EFAt luues juhendada kõigist olulistest filmograafilise informatsiooni kogumise, säilitamise ja vahetamise rahvusvahelistest põhimõtetest ja praktikast, et muuta EFA rahvusvahelist infovahetust võimaldavaks ja soodustavaks instrumendiks.

4. Ülevaade andmebaasi loomise ja kasutamisega seotud õiguslikest küsimustest

4.1. Autoriõigused ja autoriõigusega kaasnevad õigused

Antud projekti realiseerimisel moodustavad kõige mahukama valdkonna autoriõigusega seotud küsimused.

Vastavalt autoriõiguse seaduse (AutÕS) § 5 p 7 ei teki autoriõiguslikku kaitset faktidele ja andmetele, seega ei tohiks tekkida probleemi filmide kohta käivate andmete kasutamisel. Filmiklippide-, trailerite jms kasutamine avalikus andmebaasis kujutab endast AutÕS järgi audiovisuaalsete teoste AutÕS § 33 lg 1 mõttes põhiliselt kas nende reprodutseerimist või siis teoste üldsusele sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isikud saavad teoseid kasutada nende poolt individuaalselt valitud kohas ja ajal (õigus teose üldsusele kättesaadavaks tegemisele), milleks on kindlasti vaja kõigi asjaga seotud isikutelt luba küsida ning sõlmida nendega vastav leping. Filmide puhul, mille valmimisse on reeglina kaasatud suur hulk erinevaid tegijaid, võib selliste isikute arv olla suhteliselt suur.

Mainitud autoriõigused ning autoriõigusega kaasnevad varalised õigused võivad kuuluda:

- audiovisuaalse teose autorile
- audiovisuaalse teose esitajale
- filmi esmasalvestuse tootjale
- fonogrammitootjale

Lisaks võib tekkida olukord, kus õiguste omajad ei ole teada ning ka autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste tähtaeg ei ole veel möödunud. Sellisel juhul ei ole võimalik saada õiguste omaja nõusolekut ning teost ei tohiks andmebaasis kasutada. Vaatleme õiguste küsimusi detailsemalt.

Audiovisuaalse teose autoriteks (AutÕS § 33 lg 2) on režissöör, stsenaariumi autor, dialoogi autor, muusikateose autor, kui see teos on loodud spetsiaalselt selle audiovisuaalse teose jaoks, operaator ja kunstnik. Režissööri, stsenaariumi autori, dialoogi autori, operaatori ja kunstniku varalised õigused lähevad reeglina üle teose produtsendile, kui lepinguga ei ole kindlaks määratud teisiti. Producersendile ei lähe üle audiovisuaalses teoses kasutatud muusikateose autori varalised õigused, sõltumata sellest, kas see teos on loodud spetsiaalselt selle audiovisuaalse teose jaoks või mitte.

AutÕS § 13 lg 1 p 1 ning 9¹ järgi kuulub autorile muuhulgas ainuõigus lubada ja keelata oma teose reprodutseerimist (teosest või teose osast ühe või mitme ajutise või alalise koopia otsest või kaudset tegemist mis tahes vormis või mis tahes viisil) ning üldsusele kättesaadavaks tegemist (täheb anud juhul teose internetis üleslaadimist).

Seega tuleks kõigi filmide puhul, mida soovitakse kasutada, selgitada välja, kellele kuuluvad teose varalised õigused. Suurema osa filmide puhul, mida soovitakse andmebaasis kasutada, on varalised õigused ilmselt üle läinud filmi produtsendile. Samuti tuleb arvestada, et AutÕS § 32 sätestab eraldi regulatsiooni töökohustuste korras loodud teose, ka audiovisuaalse teose, autoriõigusele, mille puhul võivad varalised õigused audiovisuaalsele teosele olla üle läinud tööandjale, kelle juhendamisel teos loodi, või riigile. Eraldi tuleks silmas pidada ka nõukogude ajal toodetud filme, mille varalised õigused on üle läinud nende praegustele õigusjärglastele (Tallinnfilm, Eesti Rahvusringhääling).

Samas tuleks õiguste kuuluvus, eriti uuemate filmide puhul, igal individuaalsel juhul siiski eraldi kindlaks teha. Juhul, kui soovitakse sõltumatult audiovisuaalsest teosest kui tervikust andmebaasis kasutada mõne audiovisuaalses teoses osalenud autori teost (nt stsenaariumi), võib tekkida vajadus ka selleks eraldi luba küsida, juhul, kui lepinguga ei ole teisiti ette nähtud, mis tuleks samuti välja selgitada (AutÕS § 33 lg 5).

Audiovisuaalse teose varaliste õiguste üleminekul teose produtsendile kas loovutamise või litsentsi alusel kohaldub AutÕS § 14 lg 6, mis sätestab, et autorile jääb õigus saada õiglast tasu televisiooniorganisatsioonilt, rendile andjalt või muult isikult, kes audiovisuaalset teost kasutab.

Kui on välja selgitatud isikute ring, kellele võivad kuuluda autoriõigused audiovisuaalsele teosele, tuleb teose kasutamiseks nendega sõlmida vastavad autorilepingud, mis kujutavad endast tõenäoliselt litsentsilepinguid, millega õiguste omaja annab loa teose kasutamiseks. Autorilepingute koostamisel tuleks juhinduda AutÕS VII peatükis, võlaõigusseaduses ja tsiviilseadustiku üldosa seaduses sätestatust.

Eraldi tuleks tähelepanu pöörata autoriõiguste kehtivuse küsimusele. AutÕS § 45 annab õiguse vabalt kasutada teoseid, mille suhtes autoriõiguse kehtivuse tähtaeg on lõppenud. AutÕS § 41 lg 1¹ sätestab, et autoriõigus audiovisuaalsele teosele (§ 33) kehtib 70 aastat pärast viimase teisi autoreid üleelanud autori (režissöör, stsenaariumi autor, dialoogi autor, muusikateose autor, kui see teos on loodud spetsiaalselt selle audiovisuaalse teose jaoks) surma. Sama paragrahvi lg 1 toob ka välja, et autoriõigus töökohustuste täitmise korras loodud teosele kehtib 70 aastat peale selle teose õiguspärasest avalikustamist. Sama paragrahvi lg 4 kohaselt töökohustuste täitmise korras loodud teosesse ja audiovisuaalsesse teosesse võetud iseseisvat tähendust omavate teoste suhtes, mis ei ole avalikustatud anonüümselt või pseudonüümi all, kehtib autoriõigus AutÕS § 38 lõikes 1 sätestatud tähtaja jooksul, mille järgi autoriõigus kehtib autori kogu eluaja jooksul ja 70 aastat pärast tema surma, olenemata kuupäevast, millal teos on õiguspäraselt avalikustatud. Kui teos on avalikustatud anonüümselt või pseudonüümi all, kehtib autoriõigus sellele AutÕS § 40 järgi 70 aastat pärast selle teose õiguspärasest avalikustamist. Kui selle tähtaja jooksul teose autor teeb üldsusele teatavaks oma kodanikunime või teose autorsuse seostamine teose loonud isikuga ei tekita enam kahtlusi, siis kohaldatakse AutÕS §-de 38 ja 39 sätteid.

Eelöeldut arvesse võttes tuleb iga audiovisuaalse teose puhul tuvastada autoriõiguste kehtivus. Kuna autoriõigused on lähtuvalt AutÕS §st 36 päritavad ning varalised õigused võivad tulenevalt §st 37 olla üle läinud ka autoriga sõlmitud lepingu alusel, tuleks autori surma puhul kindlaks teha ka tema võimalikud õigusjärglased, kellega sõlmida leping teose kasutamiseks.

Õiguste kuulumisel **audiovisuaalse teose esitajale**, sealhulgas näitlejatele, muusikutele, kes esitavad muusikateoseid, mis on hõlmatud audiovisuaalsesse teosesse, esitajatele, kelle fonogrammide salvestatud esitust on audiovisuaalses teoses kasutatud, on nende teoste kasutamine võimalik vaid õiguste omajate nõusolekul tulenevalt AutÕS § 67 lg 2 p 3¹ ja 5, mis reguleerib esituse salvestise üldsusele kättesaadavaks tegemist sellisel viisil, et kasutajad saavad esitust kasutada nende poolt individuaalselt valitud kohas ja ajal ning esituse salvestise otsene või kaudne, ajutine või alaline, osaline või täielik reprodutseerimine on võimalik mis tahes vormis või mis tahes viisil.

AutÕS § 62 lg 5 järgi võib teose esitaja vastavad varalised õigused üle anda või anda loa (litsentsi) autoriõigusega kaasnevate õiguste objekti kasutamiseks, selleks on lähtuvalt AutÕS § 68 lg 1 vajalik teose esitaja kirjalik nõusolek. Juhul, kui on tegu kollektiivi poolt esitatud teosega, on teose kasutamiseks AutÕS § 68 lg 2 järgi vajalik kõigi selle kollektiivi liikmete kirjalik nõusolek.

Praktikas on audiovisuaalsete teoste esitajad sageli andnud oma varalised õigused üle teose produtsendile (nõukogude aegsetes filmides tootjale), kuid see tuleks samuti igal eraldi juhul kindlaks teha. Ka esitajate puhul on oluline pidada silmas õiguste kehtivust – AutÕS § 74 lg 1 p 1 näeb ette, et mainitud õigused kehtivad esitajate suhtes 50 aastat alates teose esmakordsest esitamisest. Juhul, kui selle tähtaja jooksul toimub esituse salvestise õiguspärane avaldamine või õiguspärane üldsusele

suunamine, kehtivad esitaja õigused 50 aastat pärast sellist avaldamist või üldsusele suunamist, olenemata sellest, milline neist oli varajasem. Sama paragrahvi lg 2 alusel tähtaja kulgemine algab 1. jaanuarist, mis järgneb aastale, millal toimusid nimetatud teod ning lg 3 kohaselt lähevad vastavaks tähtjaks autoriõigusega kaasnevad varalised õigused üle pärimise teel. Seega tuleb juhul, kui õiguste kehtivuse tähtaeg ei ole veel lõppenud, teha kindlaks võimalikud pärijad ning küsida neilt luba esituse kasutamiseks.

Õiguste kuulumist **filmi esmasalvestuse tootjale** käsitavad AutÕS § 73¹ lg 1 p 1 ja 4. Film vastava paragrahvi tähenduses on lg 2 järgi audiovisuaalne teos või liikuvad kujutised koos neid saatvate helidega või ilma helideta, mis pole teos. Filmi esmasalvestuse tootja õigused, kui tegu on produtsendist erineva isikuga, võivad kõne alla tulla eelkõige uuemate filmide puhul.

Filmi esmasalvestuse tootja õigused kehtivad AutÕS § 74 lg 1 p 4 järgi 50 aastat filmi esmakordsest jäädvustamisest alates. Kui selle tähtaja jooksul toimub filmi õiguspärane avaldamine või üldsusele suunamine, kehtivad esmasalvestuse tootja õigused 50 aastat pärast sellist avaldamist või üldsusele suunamist, olenevalt sellest, mis oli varajasem. Ka lähevad vastavad õigused mainitud tähtaja jooksul AutÕS § 74 lg 3 järgi üle pärijale. Seega võib filmide kasutamiseks olla vajalik ka filmi esmasalvestuse tootja luba, kellega tuleb sõlmida litsentsileping.

Fonogrammitootja õigust lubada või keelata oma teose teatud viisil kasutamist audiovisuaalteoses reguleerib AutÕS § 70 lg 1. Sama paragrahvi lg 2 sätestab, et tasu suurus, selle maksmise viisid ja kord fonogrammi kasutamise eest määratakse kindlaks fonogrammitootja ja kasutaja vahelise kokkuleppega. AutÕS § 74 lg 1 p 2 sätestab õiguste 50 aastase kehtivuse fonogrammitootja suhtes fonogrammi esmakordsest salvestamisest arvates. Kui selle tähtaja jooksul toimub fonogrammi salvestise õiguspärane avaldamine, kehtivad fonogrammitootja õigused 50 aastat pärast fonogrammi esimest õiguspärast avaldamist. Kui esimeses lauses nimetatud tähtaja jooksul ei ole toimunud õiguspärast avaldamist ning fonogramm on õiguspäraselt üldsusele suunatud, kehtivad nimetatud õigused 50 aastat pärast fonogrammi esimest õiguspärast üldsusele suunamist; lg 3 järgi on vastavad õigused päritavad.

Juhul kui **õiguste omajad ei ole teada** ning ka autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste tähtaeg ei ole veel möödunud ei ole võimalik õiguste omaja nõusolekut saada ning teost ei tohiks andmebaasis ka kasutada. Antud juhtumil on andmebaasi loomisega seotud osapooled, kelle valduses on suurem osa filmidest andnud nõusoleku teha igakülgset koostööd autoriõiguste ning autoriõigustega kaasnevate õiguste kuuluvuse väljaselgitamiseks ning peaksid tegema kõik neist oleneva, et vastavaid filmilõike saaks andmebaasis kasutada.

Audiovisuaalseid teoseid puudutavate autoriõiguste kõrval tuleb tähelepanu pöörata ka andmebaasis kasutatavate **muude teoste** (ilukirjandus-, publitsistika-, poliitika-, haridusalased jms kirjalikud teosed (AutÕS § 3 p 1); teaduslikud ja populaarteaduslikud kirjalikud ja kolmemõõtmelised teosed (monograafiad, artiklid, teadusliku töö aruanded, plaanid, skeemid, maketid, mudelid, testid jms, AutÕS § 3 p 2); fotograafiateosed (AutÕS § 3 p 17) autoriõigustele. Kui vastavaid teoseid soovitakse reprodutseerida ning üldsusele kättesaadavaks teha, tuleb selgitada välja õiguste omajad, eristades muuhulgas ka tööülesannete käigus loodud teoseid, ning sõlmida nendega autorileping teose kasutamiseks.

Loodava andmebaasi suhtes tekivad autoriõigused ka **andmebaasi loojatel**. Andmebaasi autoriõiguslik kaitse on sätestatud AutÕS VIII¹ peatükis. Autoriõigusega on muuhulgas eraldi kaitstav ka loodava internetiportaali graafiline kujundus, originaalne tarkvara, originaalne tekst, tõlked ja andmebaasid. Kaubamärgina saab kaitsta domeeninime või portaali tähistust.

AutÕS § 25¹ sätestab andmebaasi või selle koopia õiguspärase kasutaja õiguse ilma autori nõusolekuta ja täiendavat autoritasu maksmata teostada kõiki tegusid, mis on vajalikud juurdepääsuks andmebaasi sisule ja selle sisu tavapäraseks kasutamiseks. Seega tuleb andmebaasi kasutajale tagada võimalused andmebaasi ning selle sisu vabaks kasutamiseks. Seega tuleks tagada ka võimalus andmebaasis

sisalduvate teoste vabaks kasutamiseks AutÕS IV peatükis ette nähtud juhtudel. Käesoleval juhul on planeeritud võimaldada selline kasutamine tehnilise süsteemi loomise teel, mis võimaldab tagada andmebaasi ja selle sisu kaitse kasutajate individuaalse identifitseerimise kaudu – kui muudu on teoste kaitseks rakendatud AutÕS § 80³ järgseid tehnilisi kaitsemeetmeid, lubatakse tuvastatud isikutel kindlaksmääratud parooli kasutamisel teoseid seaduses ettenähtud juhtudel siiski kasutada. Mainitud meetmete abil on võimalik kontrollida kasutajate tegevuse õiguspärasust ning vältida võimalikke kuritarvitusi.

4.2 Isikuandmete kaitse

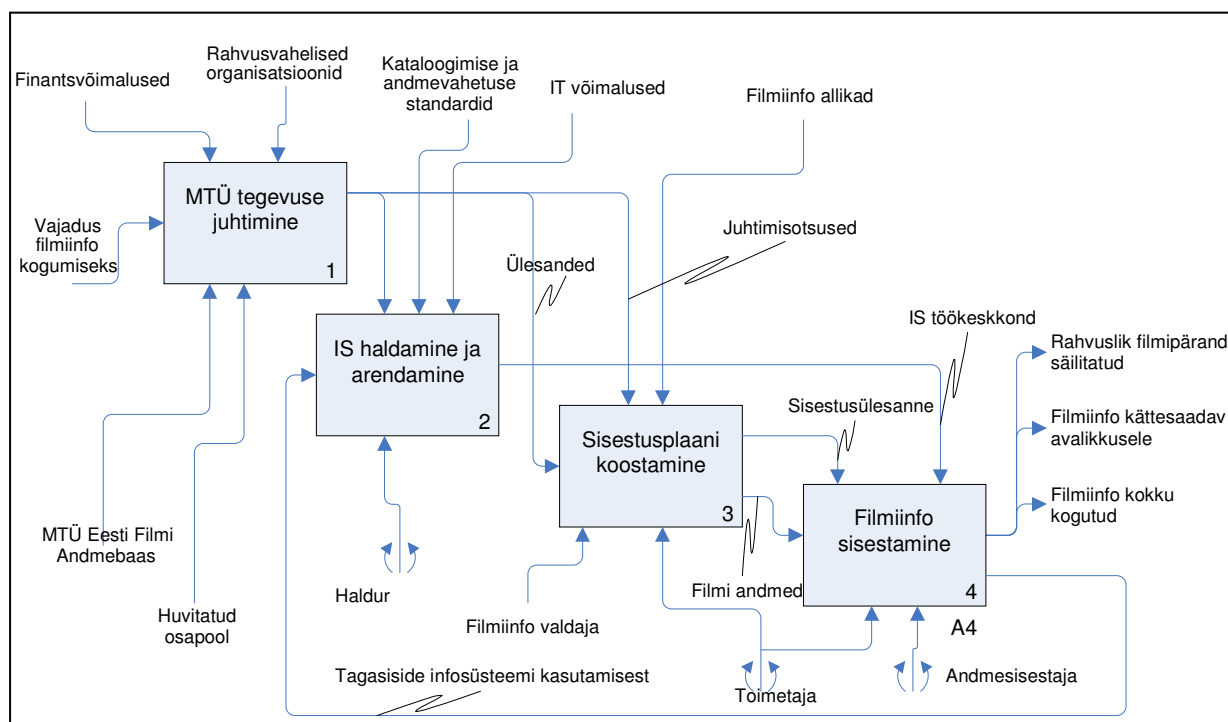
Kuna avalikus andmebaasis kavatakse avaldada ka kirjetatavate filmidega seotud füüsiliste isikute kohta käivaid andmeid (nagu CVD, fotod jms), on tegemist isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse seaduse § 5 mõttes, mis on lubatud vaid andmesubjekti nõusolekul. Andmebaasi koostajad on valmis vajaduse korral rakendada isikuandmete seaduses ettenähtud korda ning põhimõtteid, mis võimaldavad isikuandmete seaduslikku ning eesmärgipärasest kasutamist. Isikuandmete kaitse seaduse § 11 lg 1 järgi võib isikuandmeid siiski avalikustada juhul, kui andmesubjekt on oma isikuandmed avalikustanud ise või andnud kohase nõusoleku nende avalikustamiseks. Seega tuleks iga kord kindlaks teha, kas andmesubjekt on juba andnud nõusoleku oma isikuandmete avalikustamiseks, ning vajaduse korral selleks nõu küsida. Isikuandmete subjektidel on alati õigus nõuda isikuandmete kasutamise.

5. Andmebaasi infotehnoloogiline visioon

Käesolev alajaotus kirjeldab osa filmiandmebaasi jaoks vajaliku filmiinfo kogumise, andmete digitaalset säilitamist ja kasutamist võimaldava **infosüsteemi** vajadustest ja funktsionaalsusest. Tegu lähtekäsitlusega **filmiinfo säilitamise infosüsteemi strateegilisest eelanalüüsist**. Kirjeldus esitab seotud osapoolte ootusi infosüsteemile ning on visioonisisendiks hilisemale infosüsteemi detailanalüüsile ning aluseks infosüsteemi loomise **hankekonkursile**.

Süsteemi planeeritav funktsionaalsust on kirjeldatud peamiselt süsteemi kasutajate rollide kaudu, üldisel (n.ö. „ärikasutuslugede“) tasemel. Loodav andmebaas peab tagama filmiinfo täielikkuse ning säilitamise metodoloogilise ühtluse. Lisaks peab see võimaldama märksõnapõhist sisuotsingut ning sisaldama ulatuslikku informatsiooni filmide loojate, tootjate, levitajate, autoriõiguste ja tehniliste parameetrite kohta, samuti pildimaterjali ja videolõike filmidest. Avalikkusele mõeldud internetikeskkonda saab kasutada kultuuri- ja hariduseesmärkidel ning aktiivseks interaktiivseks filmialaseks suhtluseks. Infosüsteem peab toetama MTÜ EFA eesmärke eesti filmiinfo kogumisel joonisel 2 kirjeldatud tegevusruumis.

Joonis 2. EFA funktsionaalne skeem ja tegevusruum

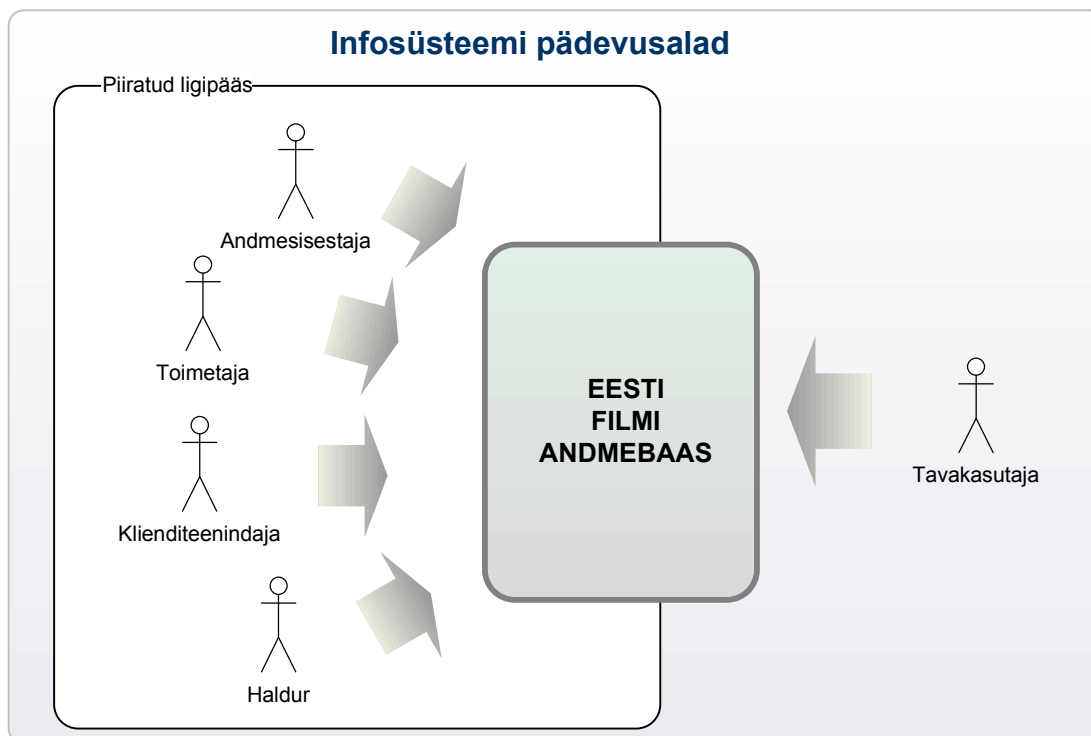
5.1 Infosüsteemi funktsionaalsed nõuded (rollide vaade)

Loodavat infosüsteemi peaks kasutama alljärgnevatel rollides ehk „pädevusalades“ olevad kasutajad (vt. ka joonis 3):

- Andmesisestaja – filmiinfo kogumine ja sisestamine
- Toimetaja – süsteemis sisalduva filmiinfo toimetamine
- Klienditeenindaja – tavakasutajate teenindamine

- Haldur - haldab süsteemi kasutajaid ja määrab ligipääsuõigused
- Tavakasutaja - süsteemi avaliku väljundi kasutaja, avaliku kodulehe küllastaja

Joonis 3. Infosüsteemi pädevusalad

Andmesisestaja, toimetaja, klienditeenindaja ja haldur peavad infosüsteemi piiratud ligipääsuga osa kasutamiseks ennast süsteemis autentima. Kasutajad kasutavad süsteemi üldjuhul üksinda, aga üks kasutaja võib olla ka mitmes rollis korraga - süsteemi ligipääsuõiguste korraldus peab olema selline, et ühel kasutajal oleks võimalik ühe kasutajatunnuse alt teostada erinevate rollide tegevusi, juhul kui tal on ligipääsuõigused selliselt määratud. See on vajalik, kuna näiteks andmesisestaja ja toimetaja võivad olla üks ja seesama kasutaja s.t. (füüsiline) isik.

5.2 Andmesisestaja

Andmesisestaja tegevuse põhieesmärgiks on filmiinfo andmete kogumine ja sisestamine andmebaasi või vajadusel ka olemasoleva info täiendamine ja parandamine vastavalt toimetaja poolt antud juhiste (filmiinfo sisestamise ülesannetele). Seega on andmesisestaja töö väga oluline infosüsteemi sisestavate andmete täpsuse seisukohalt.

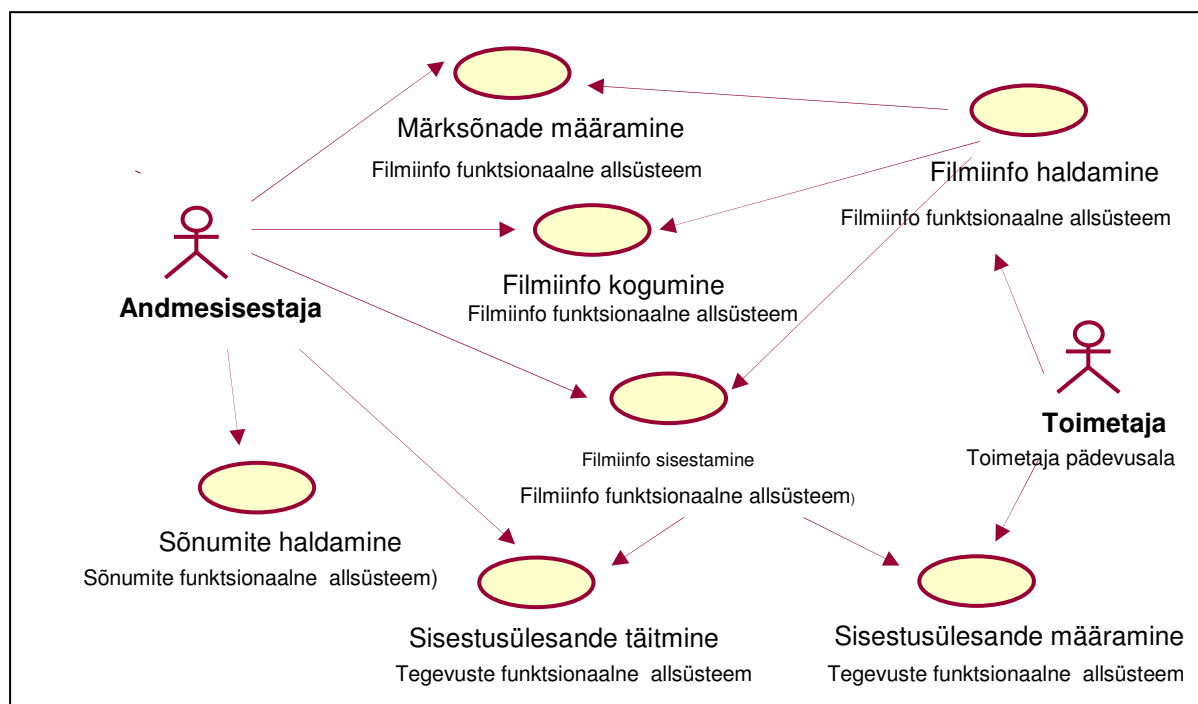
Süsteemi andmesisestajatena plaanitakse kasutada 4–5 inimest, kelle töö peamiseks sisuks on filmide läbivaatamine, vaadatu põhjal sisukokkuvõtete koostamine, olemasoleva informatsiooni kontrollimine ja täiendamine, märksõnade lisamine ning filmi kohta kogutud info sisestamine süsteemi. Informatsioon filmide kohta võib tekkida ka info kogumisel muudest allikatest, näiteks teistest andmebaasidest, filmi- või muudest arhiividest, inimeste suusõnalistest meenutustest, filmindusega seotud dokumentidest ja mujalt (vt. tabel 1 ja joonis 4).

Andmesisestaja sisestab sisestustöö käigus iga filmi kohta uue informatsiooni, võttes aluseks olemasoleva info või kirjutades uue ning see informatsioon on sisendiks toimetaja tööle. Toimetaja kontrollib sisestatud informatsiooni ning viib vajadusel sisse keelelised korrektuurid ning avalikustab seejärel sisestatud info.

Tabel 1. Andmesisestaja pädevusala sündmused

Sündmus	Tegevus (kasutuslugu)
Filmi läbivaatus, informatsiooni laekumine filmi kohta	Filmiinfo kogumine
Andmesisestaja alustab filmiinfo sisestamist	Filmiinfo sisestamine
Sisestatud filmiinfole on vaja lisada märksõnad	Märksõnade määramine
Toimetaja annab filmiinfo sisestamise ülesande	Sisestusülesande täitmine
Tekib vajadus tegeleda sõnumitega	Sõnumite haldamine

Joonis 4. Andmesisestaja pädevusala sündmused

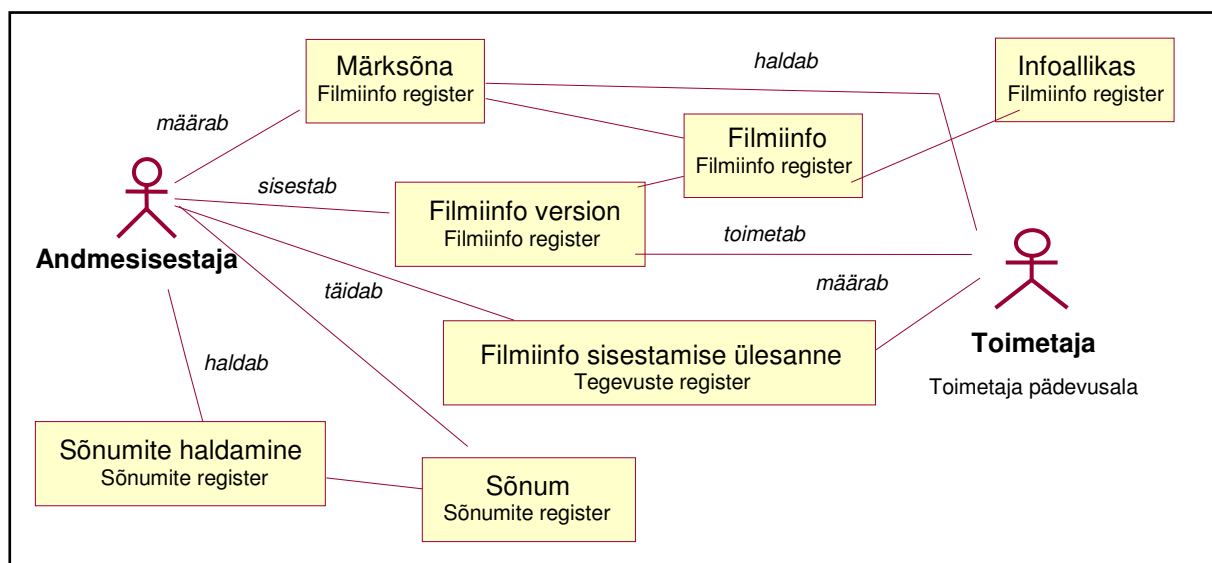

Andmesisestaja pädevusala ärikasutuslood

Vaadeldava pädevusala põhiliste kasutuslugude üldkirjeldus (vt. ka joonis 5):

- Filmiinfo kogumine. Filmiinfot saadakse eelkõige filmide läbivaatuse teel, kuid ka olemasolevatest andmebaasidest. Ja muudest filmi kohta käivatest ja seotud materjalidest. Andmete ülekandmisel olemasolevatest andmebaasidest peab andmesisestaja (või toimetaja) ülekantava info üle kontrollima. Ülekantav informatsioon peab jõudma uude süsteemi (kinnitamata) versioonina.
- Filmiinfo sisestamine. Filmiinfo sisestamine infosüsteemi toimub pärast seda kui andmesisestaja on kogunud info filmi kohta kas läbivaatuse teel või mõnel muul viisil (vt filmiinfo kogumine).
- Märksõnade määramine. Filmiinfo sisestamisel saab andmesisestaja sisestada ka selle sisu täpsustavad märksõnad. Märksõnad on süsteemis struktureeritud kujul ja neid haldab toimetaja.
- Sisestusülesande täitmine. Sisestusülesanne on andmesisestajale toimetaja poolt konkreetse filmi info sisestamiseks antud ülesanne. Andmesisestaja näeb sisestusülesandeid ülesannete nimekirjana ning pärast ülesande täitmist märgib ülesande täidetuks.
- Sõnumite haldamine. Andmesisestaja näeb, saab vastu võtta, saata ja kustutada infosüsteemis siseseid sõnumeid.

Joonis 5. Andmesisestaja pädevusala kontseptuaalne klassidiagramm

5.3 Toimetaja

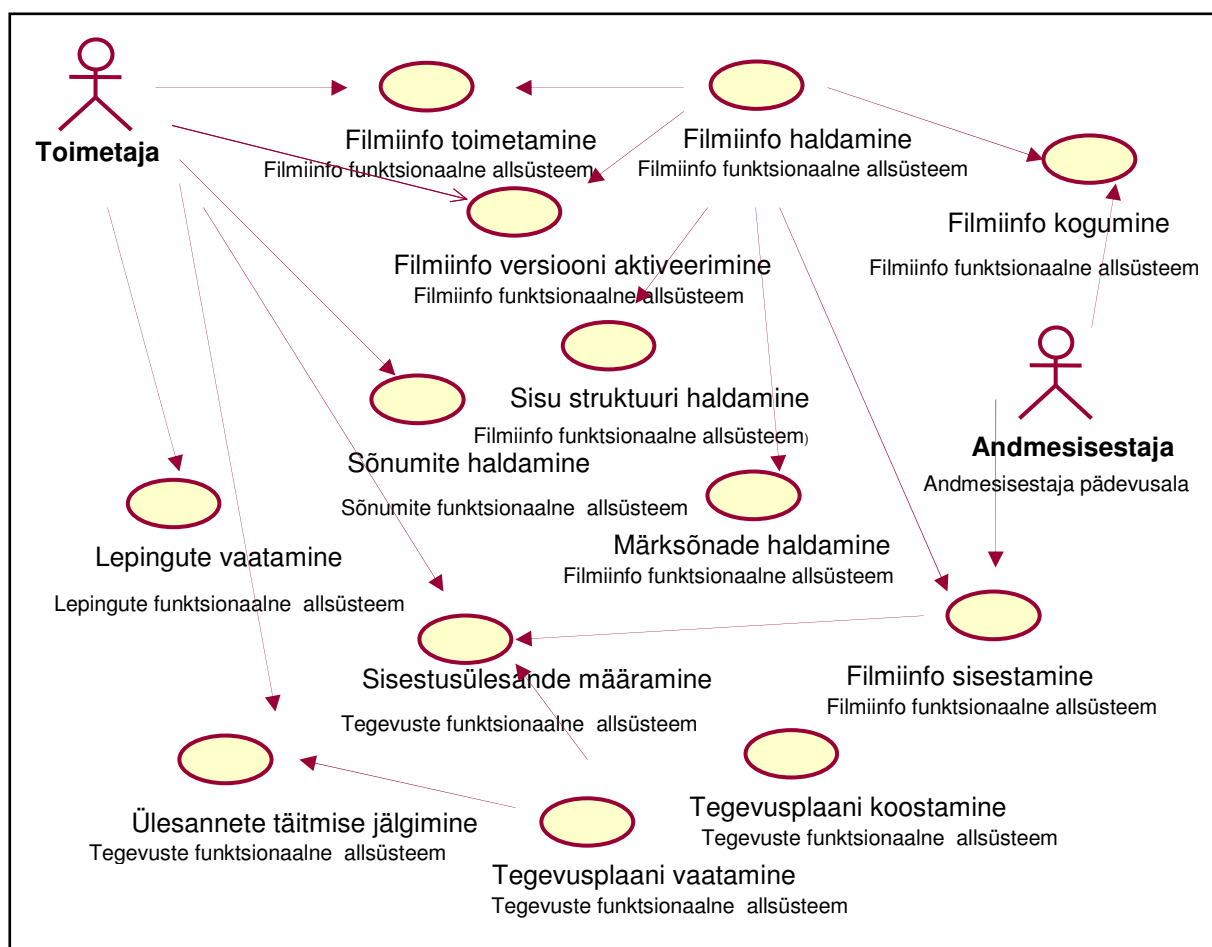
Filmiinfo sisestamise protsessis kogub andmesisestaja info kokku, sisestab selle infosüsteemi ning lisab ka märksõnad. Toimetaja vaatab sisestatud informatsiooni üle, teeb vajalikud korrektuurid, vajadusel muudab märksõnu ning info asukoha filmiinfo kataloogis (sisu struktuuris) ning seejärel avaldab filmiinfo.

Toimetaja tegevuse põhieesmärgiks on süsteemi sisestatud andmete parandamine ja omavaheline sidumine ning ta vastutab sellega süsteemi sisestatavate andmete korrektsuse ja loogilise paigutuse eest. Toimetaja toimetab andmesisestaja sisestatud andmeid ja teeb vajadusel keelelised ning muud korrektuurid. Lisaks haldab ta filmiinfot kirjeldavaid märksõnu ning sisuelementide struktuuri (filmiinfo kataloogi). Samuti on toimetaja ülesandeks andmesisestajate tegevuse juhtimine, mis toimub tegevusplaani koostamise ja selle elementideks olevate filmiinfo sisestusülesannete määramise kaudu. Toimetaja vaatab seega üle kogu sisestatud info ja kinnitab lõpliku filmiinfo sisu, aktiveerides filmiinfo uue versiooni pärast andmete ülevaatamist (vt. tabel 2 ja joonis 6).

Tabel 2. Toimetaja pädevusala sündmused

Sündmus	Tegevus (kasutuslugu)
Andmesisestaja sisestab filmiinfo andmed	Filmiinfo toimetamine
Filmiinfo on toimetatud ja selle võib aktiivse versioonina avaldada	Filmiinfo versiooni aktiveerimine
Tekib vajadus muuta filmikataloogi struktuuri	Sisu struktuuri haldamine
Tekib vajadus muuta filmide kohta käivaid märksõnu	Märksõnade haldamine
Tekib vajadus tegeleda sissetulnud sõnumitega või saata uus sõnum	Sõnumite haldamine
Andmesisestajale on vaja anda ülesanne filmiinfo sisestamiseks	Sisestusülesande määramine
Vajadus jälgida andmesisestajate tööd	Ülesannete täitmise jälgimine
Soov vaadata süsteemis olevaid (halduri poolt hallatavaid) lepinguid	Lepingute vaatamine

Joonis 6. Toimetaja pädevusala sündmused

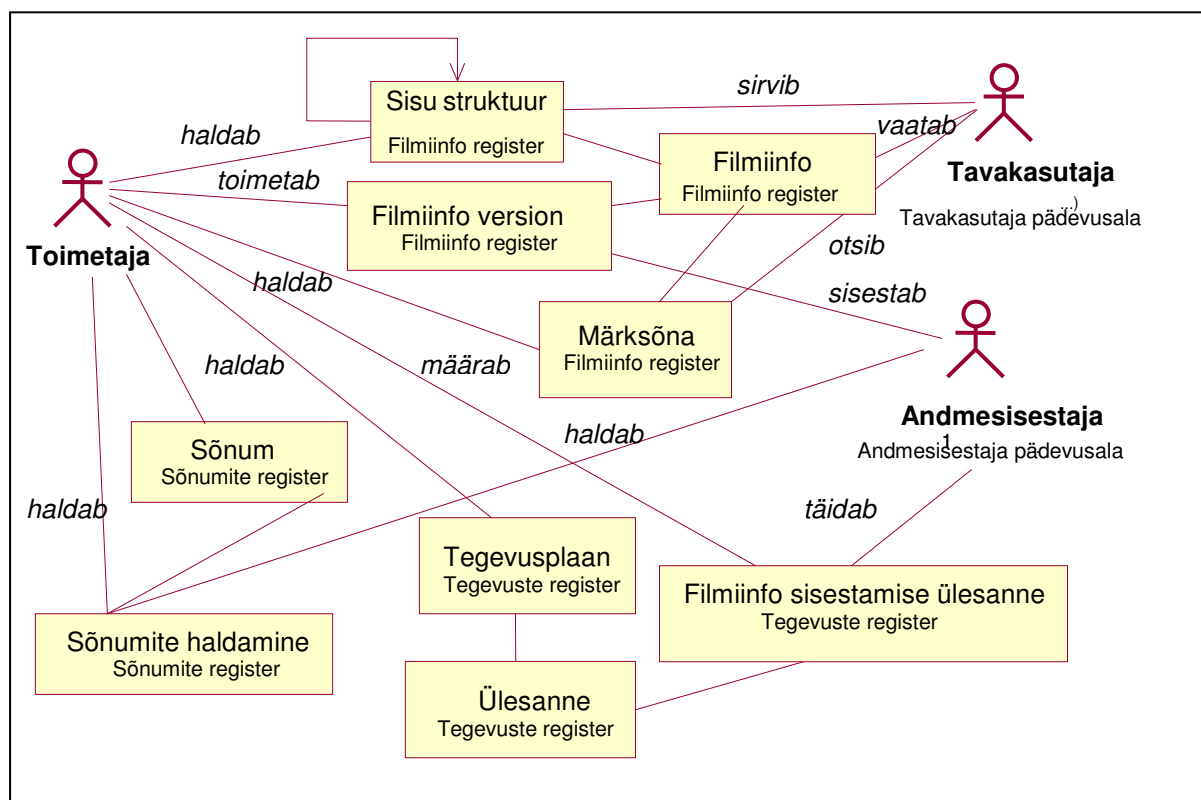

Toimetaja pädevusala ärikasutuslood

Ärikasutuslugude üldkirjeldused (vt ka joonis 7):

- Filmiinfo toimetamine. Filmiinfo toimetamine on tegevus, mille käigus Toimetaja vaatab üle süsteemi sisestatud filmiinfo. Toimetamise käigus parandab toimetaja võimalikud õigekeele, fakti- ja muud vead ning kinnitab korrigeeritud filmiinfo versiooni.
- Filmiinfo versiooni aktiveerimine. Pärast filmiinfo sisestamist ja toimetamist peab toimetaja uuendatud info avalikustamiseks filmiinfo versiooni aktiveerima.
- Sisu struktuuri haldamine. Süsteem sisaldab filmiinfot struktureeritud kujul ja sisu struktuuri haldamise tegevuse käigus saab toimetaja sisu ümber paigutada vastavalt vajadusele.
- Märksõnade haldamine. Filmiinfo iseloomustamiseks lisatakse filmiinfole märksõnu. Märksõnad on üksteisega seotud ja toimetaja saab seoseid hallata.
- Sõnumite haldamine. Toimetaja näeb, saab vastu võtta, saata ja kustutada infosüsteemis siseseid sõnumeid.
- Sisestusülesande määramine. Toimetaja peab tegevuste funktsionaalses allsüsteemis tegevusplaani, mis koosneb filmiinfo sisestamise ülesannetest, mis sobival ajahetkel edastatakse andmesisestajale täitmiseks.
- Ülesannete täitmise jälgimine. Toimetaja saab jälgida, millised ülesanded on täidetud, st milliste filmide kohta andmesisestaja(d) on andmed infosüsteemi juba sisestanud.
- Lepingute vaatamine. Toimetajal on võimalus vaadata halduri poolt süsteemi sisestatud lepinguid ja nendega seotud andmeid.

Joonis 7. Toimetaja pädevusala kontseptuaalne klassidiagramm

5.4 Haldur

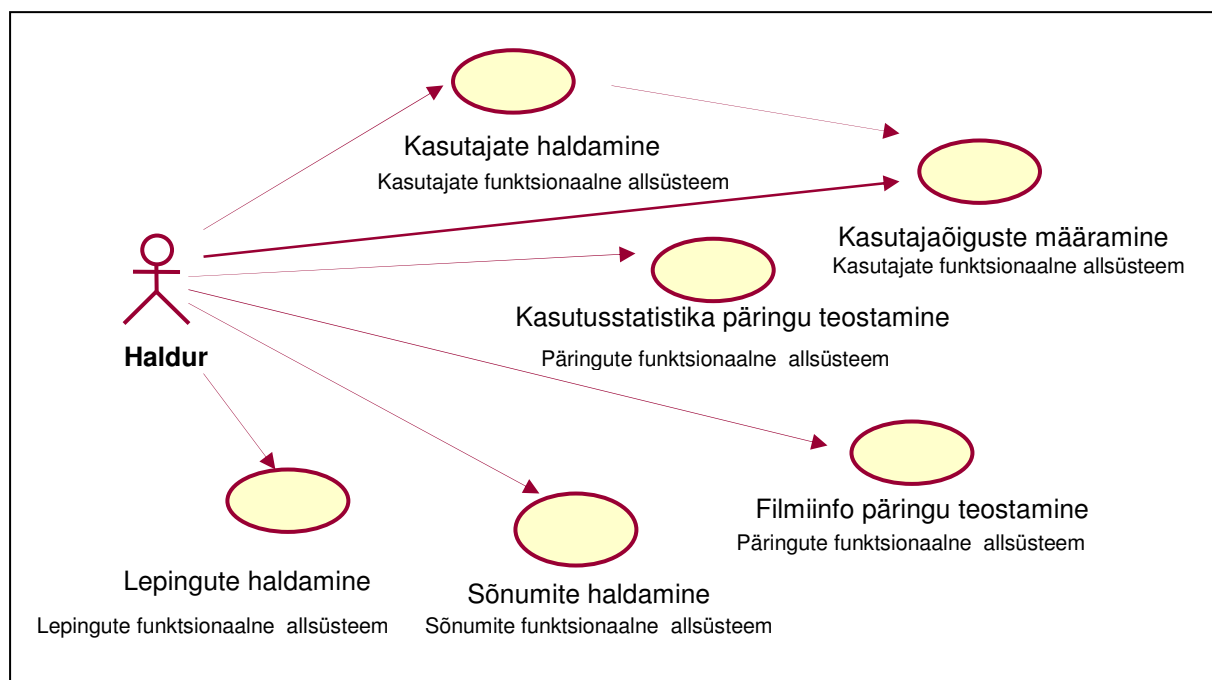
Halduri tegevuse põhieesmärgiks on kasutajate ja lepingute haldamine ning süsteemi kasutamise statistika jälgimine. Haldur määrab kasutajate ligipääsu infosüsteemi erinevatele osadele, eemaldades või seades kasutajatele vastavad piirangud, st haldab süsteemi kasutusõigusi. Haldur sisestab süsteemi lepingutega seotud informatsiooni. Lepingud sõlmitakse enamasti filmiinfo pakkujatega ja lepingute registris on andmed selle kohta, millised on lepingute põhiandmed ja tingimused, kehtivuskuupäevad ja hetkeseisundid (näiteks millised filmid filmiinfo sisestamiseks MTÜ käsutuses on olnud). Haldur saab jälgida süsteemi kasutamisega seotud informatsiooni, sh avaliku väljundi kasutamist tavakasutajate poolt ning statistikat sisestatud filmiinfo kohta (vt. tabel 3 ja joonis 8)

Tabel 3. Halduri pädevusala sündmused

Sündmus	Tegevus (kasutuslugu)
Vajadus muuta süsteemi kasutajate andmeid	Kasutajate haldamine
Kasutajate ligipääsuõigused muutuvad	Kasutajaõiguste määramine
Tekib vajadus jälgida süsteemikasutamise statistikat	Kasutustatistika päringu tegemine
Soov saada ülevaadet sisestatud filmiinfo kohta	Filmiinfo päringu teostamine
Tekib vajadus tegeleda sissetulnud sõnumitega või saata uus sõnum	Sõnumite haldamine
Muutuvad lepingutega seotud andmed	Lepingute haldamine

Joonis 7. Halduri pädevusala sündmused

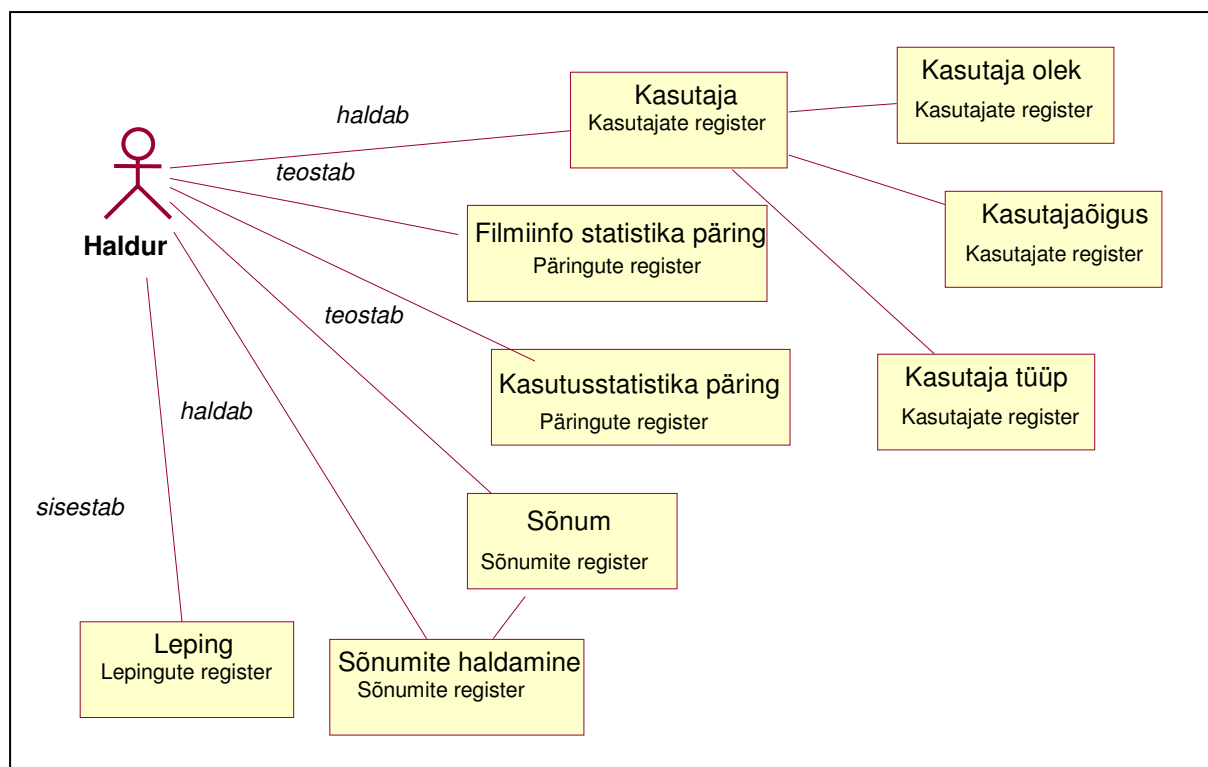

Halduri pädevusala ärikasutuslood

Ärikasutuslugude üldkirjeldused (vt. ka joonis 8):

- **Kasutajate haldamine.** Tegevus, mille eesmärgiks on tagada infosüsteemi kasutajate ligipääs süsteemile ja nende andmete muutmine vastavalt vajadusele.
- **Kasutajaõiguste määramine.** Kasutajate ligipääs süsteemi osadele on erinev ja piirangute suurust reguleeritakse kasutajaõiguste määramisega.
- **Kasutusstatistika päringu tegemine.** Kasutusstatistika päring aitab saada ülevaadet süsteemi avaliku keskkonna kasutamisest.
- **Filmiinfo päringu teostamine.** Filmiinfo päring annab informatsiooni selle kohta, millisel hulgal on filmiinfot süsteemi sisestatud.
- **Sõnumite haldamine.** Haldur näeb, saab vastu võtta, saata ja kustutada infosüsteemis sisestatud sõnumeid.
- **Lepingute haldamine.** Süsteemi lepingute andmete sisestamine. Lepinguteks võivad olla kõik ettevõtte tööd kajastavad lepingud. Registreeritakse oluline lepingu info nagu osapooled, kontaktandmed, tähtajad ja kehtivus ning lepingu seisund.

Joonis 8. Halduri pädevusala kontseptuaalne klassidiagramm

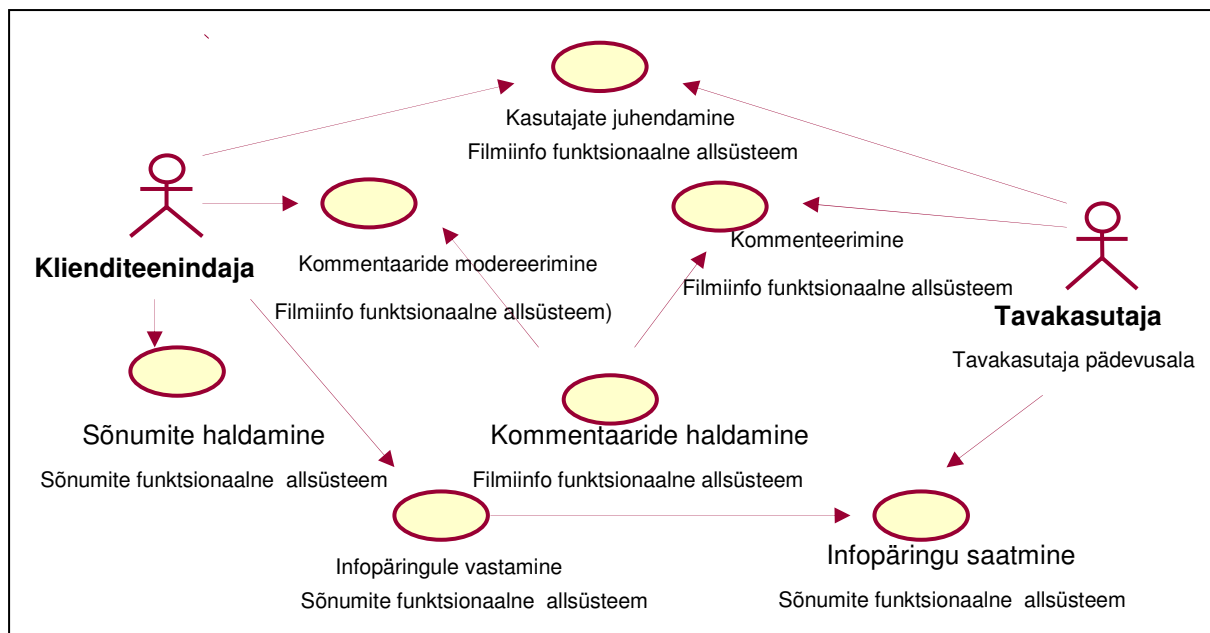
5.5 Klienditeenindaja

Klienditeenindaja tegevuse eesmärgiks on süsteemi tavakasutajate tegevuse jälgimine ja vajadusel nende juhendamine. Klienditeenindaja ülesandeks on ka kommentaaride jälgimine, sest süsteem võimaldab püsikasutajateks registreerunud kasutajatel filmide kohta kuvatavat infot kommenteerida ning paratamatult satub kommentaaride hulka ebasobiva sisuga kommentaare, mis tuleb sisust eemaldada. Süsteem võimaldab kasutajatele infopäringute saatmist ja nendele vastamise kohustus on klienditeenindajal (vt. tabel 4 ja joonis 9).

Tabel 4. Klienditeenindaja pädevusala sündmused

Sündmus	Tegevus (kasutuslugu)
Klienditeenindaja avastab ebasobiva sisuga kommentaari	Kommentaaride modereerimine
Saabub infopäringu sõnum	Infopäringule vastamine
Tekib vajadus tegeleda sissetulnud sõnumitega või saata uus sõnum	Sõnumite haldamine
Kasutaja helistab klienditoe telefonile või saadab süsteemi kasutamist puudutava küsimuse e-maili või infopäringuga	Kasutajate juhendamine

Joonis 9. Klienditeenindaja pädevusala sündmused

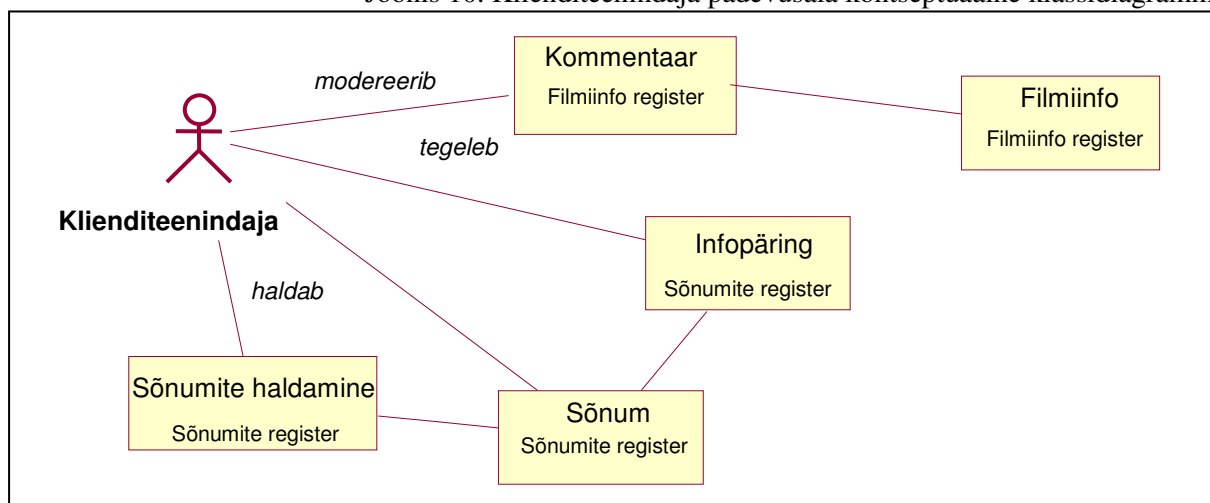

Klienditeenindaja pädevusala ärikasutuslood

Pädevusala põhiliste kasutuslugude üldkirjeldused (vt. ka joonis 10):

- Kommentaaride modereerimine – selle kasutuslooe eesmärgiks on eemaldada filmide juures kuvatavatest kasutajate kommentaaridest mitesobiva sisuga kommentaarid.
- Infopäringule vastamine – Klienditeenindaja vastab kõikidele infosüsteemi või ka muid kanaleid pidi laekunud infopäringutele.
- Sõnumite haldamine – Klienditeenindaja näeb, saab vastu võtta, saata ja kustutada infosüsteemis siseseid sõnumeid.
- Kasutajate juhendamine – kui kasutaja jääb süsteemi kasutamisel hätta või vajab nõu selle võimaluste kasutamisel, siis on tal võimalus pöörduda klienditoe kaudu Klienditeenindaja poole, kes teda teenuste kasutamisel juhendab.

Joonis 10. Klienditeenindaja pädevusala kontseptuaalne klassidiagramm

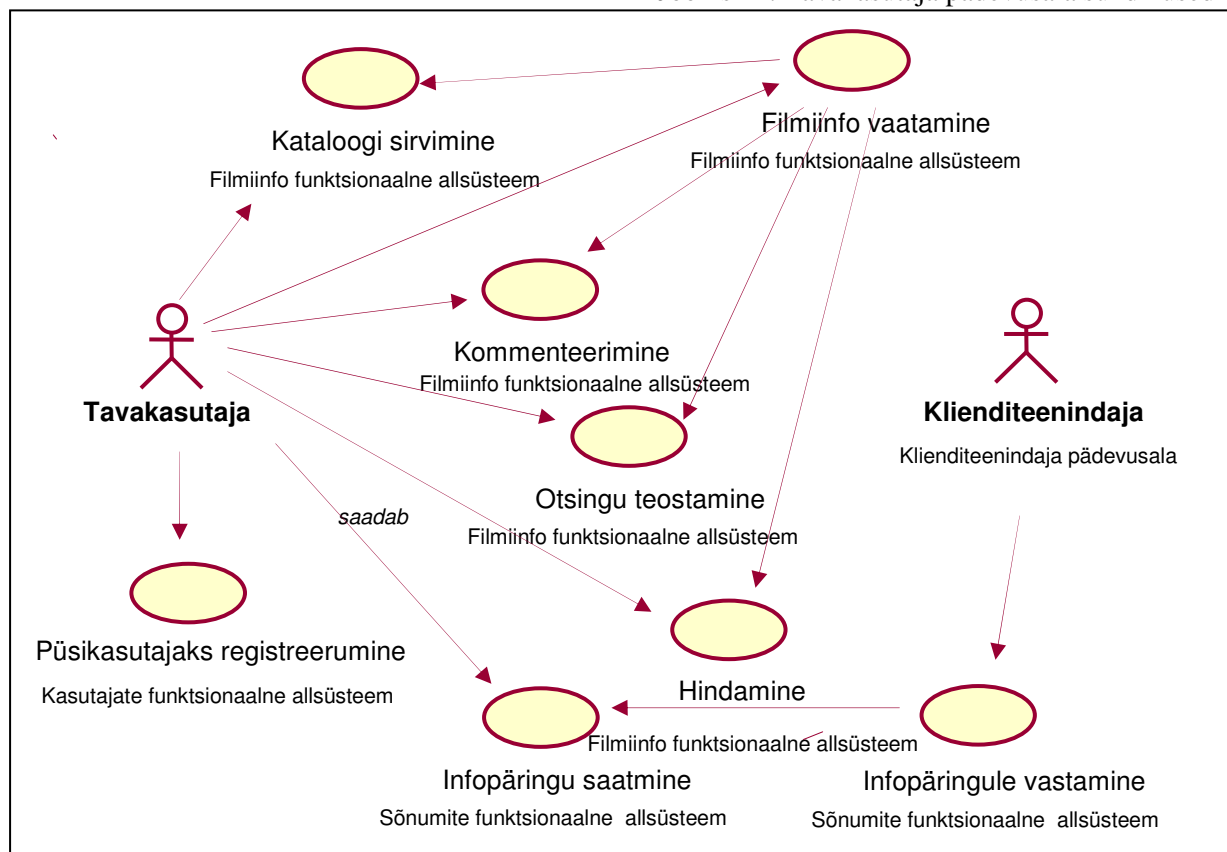
5.6 Tavakasutaja

Tavakasutaja on tavaline internetikasutaja, kes kasutab süsteemi avaliku väljundit ehk kodulehekülge, eesmärgiga leida sealt enda jaoks huvipakkuvat või vajaminevat informatsiooni. Süsteemis saab ennast soovi korral registreerida püsikasutajaks ja peale seda on võimalik filmidele anda kommentaare ja hinnanguid. Huvipakkuva informatsiooni leidmiseks võib sirvida filmiinfo kataloogi või kasutada otsingut (vt. ka tabel 5 ja joonis 11).

Tabel 5. Tavakasutaja pädevusala sündmused

Sündmused	Tegevus (kasutuslugu)
Kasutaja soovib vaadata informatsiooni teda huvitava filmi kohta	Filmiinfo vaatamine
Kasutaja soovib leida teda huvitavat informatsiooni kataloogipuu kaudu süsteemis sisalduvat infot sirvides	Kataloogi sirvimine
Kasutaja soovib avaldada arvamust filmiinfo kohta	Kommenteerimine
Kasutaja soovib leida teda huvitavat filmiinfot	Otsingu teostamine
Kasutaja annab hinnangu filmile	Hindamine
Kasutajal tekib küsimusi, millele ta soovib vastust saada klienditoe kaudu	Infopäringu saatmine

Joonis 11. Tavakasutaja pädevusala sündmused

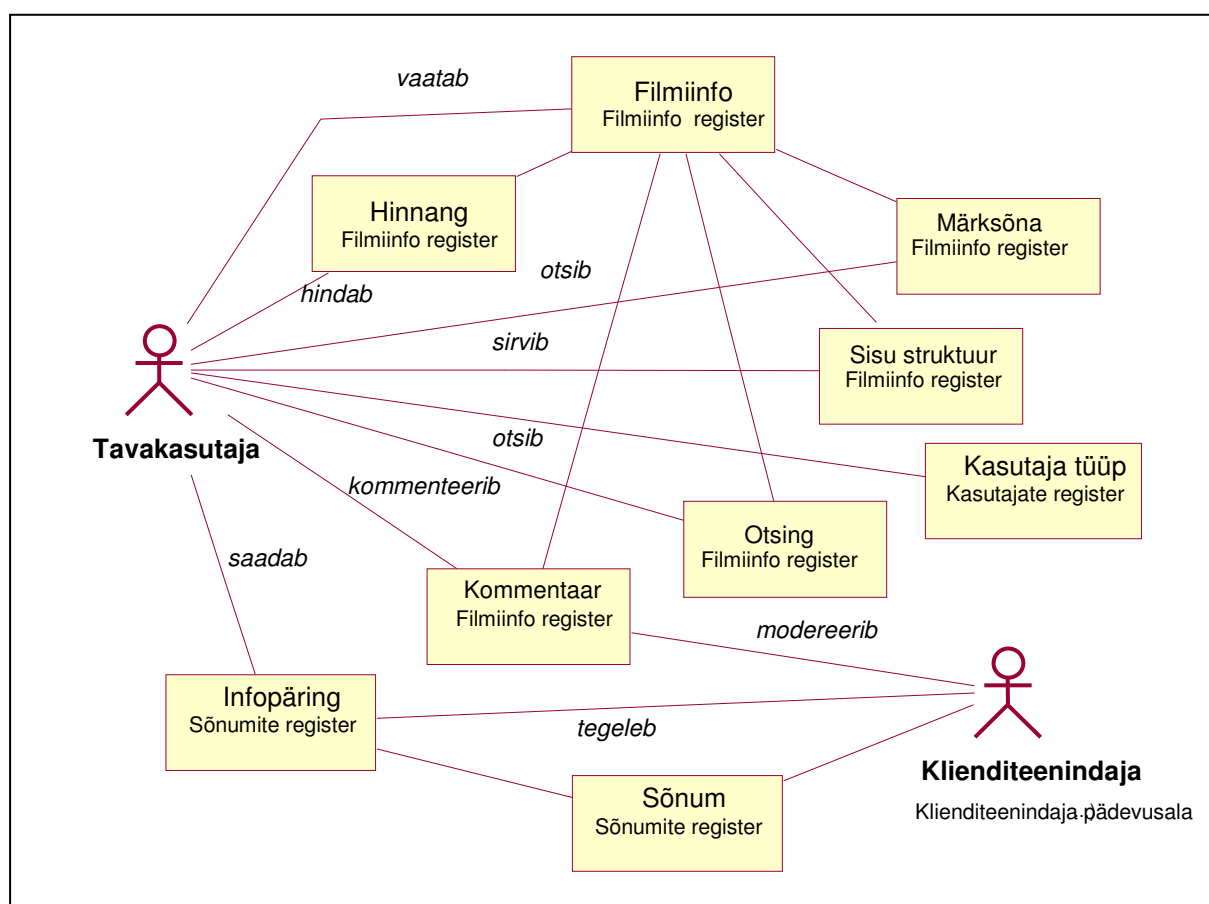
Tavakasutaja pädevusala ärikasutuslood

Kasutuslugude üldkirjeldused (vt. joonis 12):

- Filmiinfo vaatamine. Tavakasutaja tutvub filmi kirjeldava infoga, avades teda huvitava filmiinfo lehekülje.
- Kataloogi sirvimine. Tavakasutaja sirvib filmiinfo kataloogi, kust tal on võimalus avada teda huvitava filmi infot sisaldav lehekülg.

- Kommenteerimine. Tavakasutaja saab filmi infot leheküljel kommenteerida. Sisestatud kommentaarid on nähtavad filmiinfo juures teistele tavakasutajatele. Ebasobiva sisuga kommentaarid eemaldab klienditeenindaja.
- Otsingu teostamine – Tavakasutaja saab kasutada filmiinfo otsingut. Sisestades otsinguväljadesse otsinguparameetrid, kuvatakse päringu tulemusel kasutajale otsingutingimustele vastavad kirjed.
- Hindamine – süsteemis olevaid filme saab Tavakasutaja hinnata filmiinfo vaatamise leheküljelt ja sealt samast on näha ka teiste kasutajate hindamisi kajastav filmi koondhinne.
- Infopäringu saatmine – kui Tavakasutajal tekib küsimusi süsteemi kasutamise kohta või kui ta soovib muud infot klienditoe kaudu, siis saab ta saata küsimusega infopäringu, mis jõuab Klienditeenindajale.
- Püsikasutajaks registreerumine – soovi korral saab kasutaja registreeruda püsikasutajaks.

Joonis 12. Tavakasutaja pädevusala kontseptuaalne klassidiagramm

5.7 Muud nõuded

- Filmiiinfo sisestamine peab olema mugav. Loodavasse süsteemi hakatakse sisestama hulgaliselt andmeid ja andmesisestamisel ei tohiks tekkida viivitust süsteemi ebanugava kasutamise tõttu. Mugavuse all võib siin vaadelda sisestusvormide ergonoomilisust ja ka süsteemi reaktsiooniga päringute teostamisel.
- Süsteemi avalik osa peab olema atraktiivne, kasutajaid ligitõmbavalt hästi kasutatav ja probleemideta töötav keskkond. See on arvestatava kasutajaskonna tekkimise eelduseks laiema avalikkuse poolt.
- Süsteemi töö peab olema jälgitav ja süsteemi realiseerimiseks kirjutatud tarkvara ülesehitus olema selline, et süsteemi oleks võimalik uuendada (avatud, uuendusi võimaldav platvorm).

- Filmiinfo peab olema säilitatud selliselt, et oleks võimalik luua andmevahetuslahendusi teiste infosüsteemidega.
- Märksõnade struktuuri ja kasutamise reegleid on enne süsteemi kasutuselevõttu kindlasti vaja täpsemalt analüüsida. Eesti Rahvusraamatukogu haldab märksõnastikku „Eesti Üldine Märksõnastik“, mille kasutuselevõtt või osaline aluseks võtmine on kaalumisel.
- Süsteem peab võimaldama andmevahetust teiste infosüsteemidega, s.h. MIDAS - Moving Image Database for Access and Re-use of European film collections (MIDAS projekti jaoks väljatöötatud andmestruktuur filmiarhiividevaheliseks andmevahetuseks. Andmevahetus toimub XML-formaadis (http://www.filmstandards.org/midas/fw-view/1.0/midas_fw_view.xsd.html).
- FIAF andmevahetuse nõuet on oluline arvestada juba võimalikult vara tehnilise arhitektuuri loomise juures. Süsteemi sisestatavate andmete põhjal peab olema võimalik genereerida FIAF kataloogimisreeglitele vastavad filmiinfo väljundid.
- Oluline projekti osa on olemasolevate andmete ülekandmine uude süsteemi. See eeldab vastava andmesisestusliidese olemasolu, mis vajadusel võimaldab sisestada erinevatest olemasolevatest andmekogudest andmeid, suuremate andmehulkade kaupa (vajadusel eeltöödeldud, vastavalt etteantud reeglitele).
- Infosüsteemi andmebaasilahendus tuleb realiseerida mõnel enamlevinud relatsioonilisel andmebaasisüsteemil – Oracle, Microsoft’i või mõni muu SQL server. Interneti rakendusserver peaks veebiserveri tarkvarana kasutama Apache või Microsoft’i tarkvararakendust.
- Süsteemi põhiandmete sisestamisega tegelevad kasutajad peaksid töö tegemiseks süsteemi sisenema ja süsteemi kasutama turvalisa andmesidekanali kaudu, st HTTPS andmesideprotokolli kasutades, läbi turvalise SSL privaatkanali.
- Infosüsteemi kasutajad kasutavad süsteemi läbi veebipõhise kasutajaliidese. Süsteemi kasutaja peab süsteemi kasutamiseks teadma arvutikasutamise põhitõdesid ja oskama kasutada internetibrauserit standardsel personaalarvutil.
- Süsteem peab olema kasutatav standardsest, keskmistele nõuetele vastavast internetiühendusega arvutist. Kasutusmugavuse tagamiseks peaks süsteem ära kasutama laiemalt levinud kasutusliidese arendamise võimalused, mida toetavad laiemalt levinud internetibrauserid – piiratud ligipääsuga süsteemi osa kasutaja arvutile peab olema paigaldatud brauser Microsoft Internet Explorer (alates versioon 6.0) Mozilla Firefox (alates versioon 2.0), Safari (alates versioon 3.0) või Opera (alates versioon 9.0). Veebibrauseril peavad olema sisselülitatud JavaScript-i funktsioonid.
- Uue süsteemi juurutamisperioodil peab olema tagatud arendajapoolne koolitus süsteemi kasutamiseks.
- Süsteemi väljaarendaja koostab detailse kasutusjuhendi süsteemi kasutamiseks, mis on kasutajatele kättesaadav süsteemisiseselt, süsteemi kasutamisel ja ka eraldi (offline) dokumendina.
- Süsteemi väljaarendaja koostab põhjalikud süsteemi konfigureerimise, varundamise ja taasteplaanid (sh rakendusserveritele esitatavad nõuded ja installeerimise juhendid).

6. Andmebaasi koostamise korraldus: etapid ja võimalik ajakava

6.1. Koostööpartnerid, seotud ja huvitatud osapooled

Projekti algatusstaadiumi käigus 2008. aasta I pooles tutvusid projekti koostajad enamikuga Eesti Filmi Andmebaasi temaatikaga seotud institsioonide ja organisatsioonidone esindajatega. Seotud organisatsioonideks on:

- Kultuuriministeerium
- Kultuurkapital
- MTÜ Eesti Filmi Andmebaas
- Eesti Filmiarhiiv
- Eesti Riigiarhiiv
- Eesti Rahvusringhääling
- Eesti Filmi Sihtasutus
- Tallinnfilm
- Eesti Film 100
- Eesti Filmitootjate Liit
- Eesti Filmiajakirjanike Liit
- Kinoliit
- Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool
- Tallinna Ülikooli Infoteaduste Instituut
- ELNET
- Filmistuudiod

Kohtumiste ja arutelude käigus jõuti veendumusele, et Eesti Filmi professionaalset elektroonilist ja avalikkusele suunatud andmebaasi on võimalik luua ühise soovi korral ja ühiste jõupingutustega. Valdav on seisukoht, et seda tööd ja selle tulemit on väga vaja nii professionaalsetel, hariduslikel ja kultuurialastel põhjustel. Tõdeti, et andmebaasi **lisaväärtus** on selles, et ta jääb kõigi seotud ja huvitatud osapoolte **ühiskasutusse ning teenib ühishuvi**. Konusltatsioonide tulemusena koostati Ühiste kavatsuste kokkulepe, mis on juuniks 2008 läbinud osapoolte kooskõlasturingi ja valmis allkirjastamiseks.

6.2. Ühiste kavatsuste kokkuleppe kooskõlastatud tekst

Projekt

ÜHISTE KAVATSUSTE KOKKULEPE Eesti rahvusfilmograafia (filmide elektroonilise andmebaasi) loomiseks

Tallinnas, ... 2008. a

Ühiste kavatsuste kokkuleppele allkirjutanud osapooled,

- **olles veendunud**, et nüüdseks juba ligi sada aastat eesti ajalugu ja kultuuri talletanud filmipärandi põhjalik kirjeldamine ja filmialase informatsiooni avalikkusele kättesaadavaks muutmine on oluline kultuurialane, hariduslik ja professionaalne eesmärk;
- **olles seisukohal**, et andmebaas on vajalik paljude valdkondade spetsialistidele, ajakirjandusele, üliõpilastele, samuti kultuuri- ja ajaloo huvilistele nii Eestis kui välismaal;
- **pidades otstarbekaks**, et selle eesmärgi saavutamiseks on põhjendatud ühendada kõigi huvitatud osapoolte ressursid;
- **tõdedes**, et on tekkinud vajadus ning omandatud vajalikud professionaalsed teadmised ja kogemused sedalaadi andmebaasi loomiseks;

Kultuuriministeerium, asukohaga Suur-Karja 23, 15076 Tallinn, mida põhimääruse alusel esindab minister Laine Jänes,

Eesti Rahvusringhääling, registrikoodiga 74002322, asukohaga Gonsiori 27, 15029 Tallinn, mida esindab juhatuse esimees Margus Allikmaa

Eesti Kultuurkapital, registrikoodiga 74001328, asukohaga Suur-Karja 23, 15076 Tallinn, mida seaduse alusel esindab Raul Altmäe,

Eesti Filmi Sihtasutus, registrikoodiga 90000357, asukohaga Uus 3, 10111 Tallinn, mida põhikirja alusel esindab juhatuse liige Marge Liiske,

AS Tallinnfilm, registrikood, asukohaga Uus 3, 10111 Tallinn, mida põhikirja alusel esindab juhatuse liige Margit Vremmet,

Rahvusarhiiv, asukohaga J.Liivi 4, Tartu 50409, mida põhimääruse alusel esindab riigiarhivaar Priit Pirsko,

Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool (*edaspidi* BFM), registrikoodiga 74000122, asukohaga Sütiste 21, Tallinn, mida põhikirja alusel esindab arendusjuht Martin Adamssoo

Algatusrühm Eesti Film 100, asukohaga Uus tn. 3, Tallinn 1011, Algatusrühma volitatud esindajad on Rahvusarhiivi Filmiarhiivi, Eesti Filmi Sihtasutuse, Eesti Kultuurkapitali, Eesti Rahvusringhääling, Tallinnfilmi ja Eesti Filmiajakirjanike Ühingu, mida esindab Algatusrühma projektijuht Annika Koppel,

MTÜ Eesti Filmi Andmebaas (*edaspidi* MTÜ EFA), registrikoodiga 80256860, asukohaga Koidu 17-1, Tallinn 10137, mida esindab põhikirja alusel juhatuse liige Hagi Šein

edaspidi ka Pool või koos Pooled, lepivad kokku alljärgnevas:

1. Pooled tegutsevad ühiselt selleks et luua sisulised, organisatsioonilised, tehnoloogilised ja majanduslikud eeldused selleks, et koostada (eeldatavalt ajavahemikul 2009-2015) Eesti filmi professionaalne elektrooniline andmebaas - **Eesti rahvusfilmograafia** (*edaspidi rahvusfilmograafia*)

2. Pooled lepivad kokku alljärgnevas:

2.1. Eesti rahvusfilmograafia elektroonilise andmebaasi koostamist korraldab ja juhib **MTÜ Eesti Filmi Andmebaas** (*edaspidi* MTÜ EFA);

2.2. ühishuvide realiseerimiseks loovad nad konsultatiiv-, koostöö- ja järelvalveorgani - MTÜ EFA nõukogu - milles Pooled osalevad oma esindajate kaudu. Pooled lepivad nõukogu volitustes ja töökorralduses kokku edaspidi. Nõukogu koguneb vähemalt kaks korda aastas;

2.3. rahvusfilmograafia koostamine toimub ühiselt aktsepteeritud põhimõtete alusel. Andmebaasi sisukategooriate kehtestamisel, märksõnastiku, otsinguvõimaluste, muude kirjete ja materjalide koostamisel ja valikul lähtutakse kõigi osapoolte huvidest ja vajadustest;

- 2.4. MTÜ EFA koostab igal aastal tegevuskava, arvestades olemasolevate ressursidega;
- 2.5. MTÜ EFA koostab projekti kogukulude ja iga-aastaste kulude eelarve, mis kinnitatakse MTÜ EFA nõukogu poolt, ning mis on aluseks projektitoetuste taotlemiseks andmebaasi loomisel;
- 2.6. Pooled osalevad rahvusfilmograafia koostamise rahastamisel vastavalt oma eelarvevõimalustele ning lähtudes asutusesisestest ning seadusega kehtestatud regulatsioonidest. Osapooled püüavad ühiste pingutustega tagada töö teostamiseks vajalikud vahendid;
- 2.7. valminud rahvusfilmograafia (või selle osade) avalikkusele kättesaadavaks tegemine toimub kõigi osapoolte vahel täiendavalt kokku lepitud tingimustel;
- 2.8. rahvusfilmograafia andmebaasi avalikkusele kättesaadavaks tegemisel - lähtutakse autoriõiguse - jt seadustes sätestatust;
- 2.9. andmebaasi valmides leitakse selle säilitamiseks, täiendamiseks ja kasutamiseks organisatsiooniline vorm, mis parimal viisil teenib kõigi osapoolte ühiseid huve ja vajadusi.

3. Pooled lepivad kokku, et aitavad kaasa rahvusfilmograafia koostamisele järgmiselt:

3.1 MTÜ EFA :

juhib ja korraldab rahvusfilmograafia koostamist, säilitamist ja avalikkusele kättesaadavaks tegemist

3.2 Kultuuriministeerium:

toetab tegevusi, mis aitavad kaasa käesoleva kokkuleppe sisuliste eesmärkide saavutamisele, kavandades ministeeriumi eelarvesse igal aastal ressursse MTÜ EFA investeringuteks ja andmebaasi loomise kulude kandmiseks.

3.3 Eesti Kultuurkapital:

toetab MTÜ EFA tegevust igal aastal audiovisuaalse sihtkapitali eelarvest andmebaasi loomise kulude kandmiseks.

3.4 Eesti Filmi Sihtasutus:

annab MTÜ EFA käsutusse tema valduses oleva filmiinformatsiooni ning toetab töö teostamist oma eelarvest iga-aastaste ühekordsete rahaeraldusega.

3.5 Eesti Rahvusringhääling:

Teeb läbi andmebaasi kõigile osapooltele kättesaadavaks tema käsutuses olevad filmid koos filmide kohta käiva informatsiooniga parallelselt filmide digitaliseerimise ja kirjeldamisega oma arhiivis kandes selle tegevusega seotud kulud.

3.6 Eesti Film 100:

abistab MTÜ-d EFA igati töö eesmärkide elluviimisel.

3.7 Rahvusarhiiv:

annab MTÜ EFA käsutusse Riigiarhiivis ja Filmiarhiivis olevad filmid ja nende kohta käiva informatsiooni ning toetab andmebaasi loomist, kaasates andmebaasi loomisse vastavalt sõlmitavale kokkuleppele Filmiarhiivi koosseisulisi töötajaid, kandes vajadusel nende lisatöökulud.

3.8 Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool:

annab MTÜ EFA käsutusse andmebaasi loomiseks vajaliku informatsiooni ning toetab andmebaasi loomist, kaasates sellesse üliõpilasi ja õppejõude.

3.9 AS Tallinnfilm:

teeb MTÜ EFA-le kättesaadavaks filmid, mis on toodetud AS Tallinnfilm poolt ja stuudiotest, mille õigusjärglaseks on AS Tallinnfilm ning nende filmide kohta käiva informatsiooni ning toetab andmebaasi loomist, kaasates andmebaasi loomisse vastavalt sõlmitavale kokkuleppele AS Tallinnfilm koosseisulisi töötajaid, kandes vajadusel nende lisatöökulud.

Kõigil osapooltel, välja arvatud MTÜ EFA, on õigus kokkuleppe ühepoolselt üles öelda, teatades sellest kõigile osapooltele kirjalikult ette vähemalt kuus (6) kuud.

Käesolev kokkulepe on sõlmitud 5 (viieks) aastaks ning jõustub kõigi Poolte poolt allkirjastamise hetkest.

Laine Jänes
Kultuuriminister

Hagi Šein
MTÜ EFA juhatuse liige

Marge Liiske
EFSi tegevjuht

Raul Altmäe
Kultuurkapitali juhataja

Margus Allikmaa
Eesti Rahvusringhäälingu
juhatuse esimees

Priit Pirsko
Rahvusarhiiv
riigiarhivaar

Annika Koppel
Eesti Film 100 projektijuht

Martin Adamsoo
BFM arendusjuht

Margit Vremmet
AS Tallinnfilm
juhatuse liige

6.3 EFA sünergia

- EFA konstrueeritakse viisil, mis võimaldab rahuldada kõikide lepingu osapoolte vajadusi, täita filmiinfo vahetusega seotud rahvusvahelisi tingimusi ja rahuldada avalikku huvi.

6.4 Projekti juhtimine ja töökorraldus

- Projekti juhib MTÜ Eesti Filmi andmebaas juhatuse.
- Ühiste kavatsuste protokolliga liitunud institutsioonide esindajatest moodustatakse **MTÜ nõukogu/kolleegium**, kes lahendab konsensuslikult andmebaasi koostamisega seotud üldisi küsimusi.
- MTÜ nõukogu moodustab juhatuse ettepanekul erialalisi spetsialistidest koosnevaid **töörühmi** projekti teostamisega seotud valdkondade ja teemarühmadega tegelemiseks. Võimalikud töörühmad tegelevad metodoloogiliste ja struktuursete küsimustega – terminoloogia, filmiinfo tunnuste kogum, märksõnastik, kodeerimisjuhendid, IT ja veebilahendused, professionaalsed väljundid ja rahvusvaheline filmiinfo vahetus, koostöö ELNETI ja FIFAg, projekti finantseerimine jms.
- MTÜ juhaus palkab andmebaasi teostamiseks vajalikku tööjõudu vastavalt eelarvele.

6.5 Tööjõuvajadus

- Ühe tööpäevaga jooksul suudaks üks töötaja läbi vaadata ja korrastada 1-2 filmi andmed, töö seisneb filmide läbivaatamises, kodeerimisjuhendis ette nähtud andmete kogumises ja kontrollimises filmilt, arhiivist, paber kandjalt ning kogutud andmete sisestamist elektroonilisse ankeeti.
- 10 000 filmi kodeerimiseks EFA andmebaasi kulub minimaalselt 5 000 tööpäeva, üks inimene teeks seda tööd 20 aastat, 5 inimesel kuluks 4-5 aastat. Sellega lõpeks projekti esimene etapp.
- Selline töötempo võimaldaks avada andmebaasi esimene osa avalikkusele Internetis Eesti filmi 100. aastapäeval 2012. aasta kevadel.
- Kogu projekt (koos filmiringvaadete palade sisestamisega) oleks teostatav 7-8 aastaga.
- Lisaks koosseisulisele tööjõule, mida andmebaasi koostamiseks saavad anda Filmiarhiivi ja ERR oleksid lepinguliste kaastöötajatena valmis kaasa tegema vanemad filmitegijad (paljud kuuluvad Kinoliidu vetetranide sektsiooni), kelle mälu ja info on filmide kirjeldamisel hindamatu väärtusega ning keda plaanime kasutada eelkõige andmesisestajatena. Projektiga on lepinguliselt seotud veel projektijuht, peatoimetaja, korrektor, tõlk, jurist, IT spetsialist, haldur, raamatupidaja, ja vajadusel erinevate erialade spetsialistid. Kui projekti I järk õnnestub teostada plaanikohaselt lähema 3-5 aasta jooksul, saaksime veel elava põlvkonna teadmised ja pühendumuse täiel määral ära kasutada.

6.6 Andmebaasi loomise etapid

Andmebaas peaks valmima aastatel 2009-2015 ning peaks sisaldama andmeid enam kui 10 000 Eestis tehtud filmi kohta. Esimene osa (näiteks **mängu- ja dokumentaalfilmid**) ja **veebivärgund** võiksid valmida Eesti filmi 100. aastapäeva tähistamise ajaks 2012. aastal. Lühiesituses võiks töö etapid määratleda järgmiselt:

Esimene ettevalmistav periood (november 2007 - mai 2008)

- EFA projektülesande väljatöötamine, lõpeb käesoleva algatusprojekti koostamisega

Teine ettevalmistav periood (mai 2008 – detsember 2009)

- sõlmitakse ühiste kavatsuste kokkulepe
- moodustatakse MTÜ EFA nõukogu
- tehakse ettevalmistustöö infosüsteemi loomiseks:
  - hinnapakumiskonkursi läbiviimine
  - pakumise hindamine
  - süsteemi nõuete kirjeldamine ja kinnitamine
  - tehnilise lahenduse kirjeldamine
  - programmeerimine
  - testimine
  - koolitus
  - infosüsteemi juurutamine
- alustavad tööd ekspertrühmad märksõnade loendi ja kooderimisjuhendi väljatöötamiseks
- koostatakse andmesisestusjuhend
- koostatakse juhendmaterjalid tööde teostamiseks
- tehakse raud- ja tarkvara hanked ja vajalikud investeeringud
- luuakse töö teostamiseks vajalik infrastruktuur
- sõlmitakse lepingud töötajatega
- viiakse läbi andmesisestajate koolitus
- luuakse tööde teostamiseks vajalik infrastruktuur

Hõivatud on peatoimetaja, projektijuht, IT spetsialist, jurist, raamatupidaja, andmesisestajad (2009 II pool) ja töögruppide liikmed. Töö toimub vastavalt rahalistele ja tehnilistele võimalustele. Osa tööjõudu on hõivatud põhikohaga, osa lepinguga. Perioodi lõpuks on valminud kategooriate süsteem, juhendmaterjalid, pogramm, millesse hakatakse andmeid sisestama, komplekteeritud on kogu meeskond, täpsustatud on kõikide osapoolte nõuded ja vajadused andmebaasile, saavutatud on valmisolek alustada andmete ülekandmist ja sisestamist. Selgitatud on olulised juriidilised küsimused.

Regulaarse kodeerimistö 1. etapp: 2009 II pool

Regulaarse kodeerimistö 2. etapp: 2010

- samas EFA veebiväljundi projekteerimine

Regulaarse kodeerimistö 3. etapp: 2011

- aasta lõpus EFA veebiväljundi testversioon Internetis

Regulaarse kodeerimistö 4. etapp: 2012

- 27.aprilli EFA ametlik avamine

Projekti II faas: 2012 II pool – 2015

Jätkeb töö andmebaasi loomisel, täiendatakse ja toimetatakse veebiväljundit, hõivatud on peatoimetaja, projektijuht, andmekogujad (5 inimest), korrektor/toimetaja, IT spetsialist, raamatupidaja, töögrupid vajadusel. Veebilehe toimetaja ja programmeerija. Selle perioodi lõpuks peaks olema sisestatud kogu filmiinfo, valminud reeglistik ja korralduslik lahendus andmebaasi regulaarseks täiendamiseks. Eeldatavalt antakse EFA haldamine üle Eesti filmiarhiivile ja MTÜ lõpetab tegevuse.

7. Projekti finantseerimine ja eelarve

7.1. Projekti finantsprojektsioon

- Projekti ettevalmistusperioodi (november 2007 – mai 2008) finantseerisid Kultuuriministeerium ja Kultuurkapital kogusummas 120,0 tuh EEK.
- Detailsem eelarveprojektsioon EFA loomiseks aastateks 2008 - kuni 2015 on esitatud tabelis 6.
- 2012. aastaks muljetavaldava tulemuse saavutamine, millega oleks võimalik väärilt tähistada Eesti filmi 100. aastapäeva on võimalik, kui projekti rahastamiseks leitakse piisavalt vahendeid alates 2009. aasta riigieelarvest.